

Brassói Lapok

Előfizetési példány

Árusításba nem hocsátható!

XXXIX. évfolyam

255. szám

Főszerkesztő:

Szele Béla dr.

Hétlő

1933. évi november 6

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Belföldre: postai szétküldéssel havonként 60 lej, postautalványon átutalva, vagy a kiadóhivatal pénztárához befizetve. Aki pénzbeszedő megbízott útján fizet, az beszédési díj címén Brassóban további 2 lej, vidéken 6 lej fizet havonta. — Kézbesítési díj havonként 8 lej. — Külföldre negyedévre 300 lej, félévre 600 lej, egész évre 1200 lej. — Magyarországon negyedévre 12 pengő, félévre 24 pengő, egész évre 48 pengő. — HIRDETESEK díja hirdetési oldalon 5 lej, páros (bal) szövegoldalon 6 lej, páratlan (bal) szövegoldalon 8 lej négyzetcentiméterenként. Hirdetési díjak előre fizetendők. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Brassó, Károly király-utca 56—58. Telefonszámok: kiadóhivatal 82., szerkesztőség 83.

Ma: Lássuk Tordát!

...Sem Tardieu, sem Mussolini, sem Hitler...

A brünni Középeurópa-intézet legutóbbi közgyűlésén Hantos Elemér dr., volt magyar államtitkár előadást tartott a Dunamedence gazdasági problémáiról és többek között ezeket mondotta:

— A nemzetközi harcok rendesen akkor érnek véget, ha a harcias hangulatot mindkét részről nagy veszteségek hűtik le és ha mindkét részről akadnak emberek, akik megteszik a kezdeményező lépéseket a megegyezés érdekében. Nem lehet kétséges, hogy a középeurópai helyzet megértése a megegyezésre. A középeurópai államok összefogása ma már nemzetközi konferenciákat foglalkoztat és a diplomáciai tárgyalások egyik főanyaga. A kisantant színeit terve és az olasz kormány genfi terve abból a helyes kiinduláshoz indulnak ki, hogy a Dunamedence helyzetének javulása csak a kereskedelempolitikai viszonyok újjászervezéséből indulhat ki. A két terv lényegesen eltér egymástól az alkalmazott módszerekben. A kisantant terve a három állam termelésének megszervezését tűzte ki céljának, hogy ilymódon biztosítsa az árucseré kiigyeztetését. A Dunamedence többi államainak részvételét ez a terv nyitva hagyja. Ezzel szemben az olasz terv kétoldali szerződéseket tartalmaz, kölcsönös preferenciákkal. A kölcsönös preferenciális egyezmények joga különösen azoknak az államoknak a javát szolgálja, amelyek kereskedelmi mérlege az illető dunai állammal szemben passzív. A preferenciális szerződések mindenekelőtt a gabonavásárlások és a gyáripari eladások kölcsönösségét biztosítanák. E bilaterális mérlegkiegyenlítés gondolata valamennyi dunai államban fokozná Olaszország behozatalát, ugyanakkor pedig lecsökkentené Csehszlovákiáét és Németorszáéét. Ez csak átmeneti megoldás lehetne, amely a kompenzációs rendszer gondolatára épülne fel és amely a valuták bennlét helyzetét előfeltételézi. Ezzel szemben a dunai államok kereskedelempolitikájának újjászervezése az érdekek organikus egybekapcsolását kívánja elérni. A behozatalt és a kivitelt nem lehet elkülönítve kezelni, hanem csak a gazdasági élet komponenseiként. Nyilvánvaló, hogy az igaz dunai tervnek figyelemmel kell lennie a valutapolitikai, agrár- és gyáripari termelési és közlekedéspolitikai szempontokra is. Minden eddigi dunai tervvel szemben külpolitikai szempontok érvényesültek és sohasem sikerült elérni, hogy a mindenkor ellentét elismerje a terv felvetőjének álláspontját. A dunai probléma sikeres megoldása éppen ezért nem indulhat ki sem nagyhatalomtól, sem valamely államcsoporthoz. Maguknak a dunai államoknak kell kidolgozni a gazdasági válság leküzdését célzó zárt programot. A politikai sakkjáték, amelyet a nagyhatalmak a Dunamedencében folytatnak, különösen pedig az előjogokért vívott küzdelem, eddig megakadályozta minden termékeny munkát a dunai államok között és az egyes dunai államokat a politikai harcok játéklabdájává tették meg. A dunai államok nem nyugodhattak bele abba, hogy továbbra is a nagyhatalmak előírt csatározásainak színhelyévé degradálódnak. Sem Tardieu, sem Mussolini, sem Hitler nem fogják megoldani a dunai problémát, hanem azok, akik a kisantant és Budapest között mindkét részre elviselhető békét köztetik. Főleg a Prága és Budapest közötti ellentét kiegyenlítése állíthatna helyre a Dunamedence politikai és gazdasági stabilitását.

Ismét lázonganak az amerikai farmerek

Ultimátum Roosevelthez

Newyork, november 5.
Az amerikai farmersztrájkot Roosevelt megismételt ígéretei rövid időre lezárta. Ez a „rövid idő” azonban, a jelek szerint, eltelt s miután az elnök nem tudott ígéreteiből semmit sem beváltani olyan mértékben, hogy az a lázongó farmereket megnyugtassa,

a farmerlázugás újra kitörőben van. Milo Reno, a farmersztrájk vezetője kijelentette, hogy többé már nem tudja fegyelmezni az elégedetlen farmereket.

A jowai sztrájkolók nyíltan megtagadták az engedelmséget, nem követik tovább a vezetőség utasításait s kijelentették, hogy tovább nem várnak Roosevelttel ígéreteinek bevalására.

A romboló tüntetések és lövöldözések már országsszerte megkezdődtek s a karhatalmak aligha lesznek elég erősek arra, hogy a lázongást elnyomják.

Ez események hatása alatt Milo Reno bejelentette a Fehér Háznak, hogy a mennyiben az elnök nem teljesíti sürgősen a farmerek kívánságait, úgy katasztrófától lehet tartani s ő a további

fejleményekért nem vállal semmiféle felelősséget.

Esti telefonjelentéseink szerint a farmerek fegyveres szervezkedése az Egyesült Államok minden részében aggasztó méreteket öltött.

Észak-Dakotah állam kormányzója jelentést küldött Washingtonba, hogy az ottani farmerek fegyveres csapatokba tömörülnek, robbanó anyagokat gyűjtenek s készen állanak arra, hogy merényleteket kövessenek el a vasutak ellen.

Néhány helyen már felszedték a sineket, máshol bombákat helyeztek el a vasúti vonalakon.

A rendelkezésre álló milícia nem elég arra, hogy az összes vasutvonalakat, hidakat és középületeket megbízhatóan őrizhesse.

Ihova államban megtámadták a lázadó farmerek az egyik vasúti állomást és a szállításra bevonatolt állatokat szétkergették. Az állomás személyzetének menekülnie kellett a dühös és fegyveres lázadó farmerek elől.

Broodbury megyében a sztrájkolók fegyveresen megtámadtak két farmert és formálisan a kivégezték a szerencsétleneket azért, mert élelmiszereket vittek a városba.

Somacker képviselő is jelentést küldött Rooseveltnek a farmerek aggasztó készülődéséről. A képviselő saját megfigyelései alapján közli az elnökkel, hogy

szerte az Egyesült Államok területén az elégedetlenkedő farmerek mindenütt fegyveres csapatokba tömörülnek s ezek a fegyveres csapatok nagyon veszedelmesek, mert nemcsak vadászfegyverekkel és repülőgépekkel rendelkeznek, hanem gépfegyverekkel, rengeteg bombával és dinamitpatronnal.

Egyes vidékeken gázbombákat is kiosztottak már a felkelők között. Tartani lehet és kell attól, hogy amennyiben ezek a fegyveres alakulatok nagyobb csapatba verődnek össze, esetleg komolyan veszélyeztetik majd a nagyobb városok életmezését s szétkergetésük föltétlenül egyet jelent a polgárháború kitörésével.

Az új francia kormány átcsútt a bemutatkozás izgalmain

A kormánynyilatkozat átsiklik a pénzügyi kérdéseken és egy szóval sem említi a német vonatkozásokat

Páris, november 5.

Sarraut kormánya bemutatkozott a francia kamarában. A miniszterelnök nagy beszédet tartott és felolvasta azt a kormánynyilatkozatot, amelyet a legutóbbi minisztertanácsok fogalmaztak meg elég lassan és sok vita után. A nehézségek természetesen a pénzügyi kérdések körül merültek fel már a minisztertanácsban is. A kormánynyilatkozatból is világosan látszik, hogy ezt a nagy kérdést, amely Daladier-kormányát megbuktatta, az új kormány sem tudta ezideig nyugvóponttra vinni.

A miniszterelnök beszélt ugyan a kormánynyilatkozatban a szükséges pénzügyi javaslatokról, de egyáltalában nem tett komoly ígéretet arra, hogy Daladier terveit elveti s új, az adófizetőkre és a tisztviselőkre kedvezőbb javaslatokkal jön. A kormánynyilatkozat nyitva hagyta az ajtót még annak a lehetőségnek is, hogy a Daladier-féle tisztviselői fizetésszállításról szóló lehetőség is újra napirendre kerül.

NEM HOZOTT MEGNYUGVÁST A KORMÁNYNYILATKOZAT

Ilyen körülmények között érthető, ha az új kormány bemutatkozása nem hozta a politikai köröknek azt a megnyugvást, amelyre számítottak. Kiderült, hogy

Sarrautnak sikerült ugyan olyan koalíciót összekaparni, amely a kormány egyensúlyi helyzetét ideig-óráig összetartja, de nem sikerült kielégítő megoldást találnia egyetlen nagy kérdésben sem.

A kormánynyilatkozat fölötti általános vita délután kezdődött meg. A vitát Bergery ellenzéki képviselő nyitotta meg. Elesen támadta a kormányt, megállapította a kormánynyilatkozat gyengéit és hiányait s aztán pártja nevében nyilatkozatot olvasott fel, amely szerint Sarraut a maradásig szolgálatába állított akkor, amikor a jobboldali támogatás nélkül szűzhezott egy olyan kormányt, amely, — mint a kormánynyilatkozat is mutatja, — képtelen a munkára és tehetetlen a felmerült súlyos kérdésekkel szemben.

Bergery után még több felszólalás hangzott el s a kifejlődött vita igen feszült és a kormányra igen kellemetlen hangulatban este hét óráig tartott. Ekkor az elnök este 11 óráig szünetet rendelt el azzal, hogy a vitát folytatják, majd sor kerül a bizalmi kérdés felvetésére és a szavazásra is.

Az elrendelt esti szünet alatt az ellenzéki pártok rögtönzött megbeszéléseket tartottak. Az ellenzék eltekintve azonban minden pártban, a kormányt támogató pártokban is kinos feltűnést keltett a kormánynyilatkozat határozatlansága.

Külpolitikai kérdésekben sem történt semmi érdemleges megnyilatkozás. Németországról és a német-francia ellentétéről Sarraut egyetlen szót sem szólt.

MEGSZAVAZZÁK A BIZALMAT

A bizalmi szavazásra éjfél után került sor. Nagy izgalom közepette szavaztak a képviselők, azonban mindjárt a szavazás elindításakor látszott, hogy a kormánynak sikerül az

első nehézséget megusznia. A szociáldemokraták ugyanis tartózkodtak a szavazástól s nem szavaztak a baloldali radikálisok sem.

Igy a szavazás eredménye 307 volt 34 ellenében, a kormány javára.

Bedouce szociáldemokrata képviselő még kijelentette pártja nevében, hogy az új kormány, amely kétségtelenül a polgári jobboldal felé toldott el, nem vette figyelembe a szociáldemokrata-párt egyetlen javaslatát sem s így a párt nem veheti komolyan a kormánynak azt az ígértét, hogy a tisztviselők körében az eddiginél kedvezőbb megoldásokkal jön.

Politikai körökben a német kérdéssel való mélyes hallgatást azzal magyarázzák, hogy az új kormány még makacsabb lesz Németországgal szemben, mint az eddigi volt s hallgatásával azt akarja kifejezni, hogy mélyesesen elítéli a Hitler-rezsim külpolitikai irányvonalát, amelyről még beszélni sem tartja érdemesnek.

NEURATH A PETIT JOURNALBAN...

Az új francia kormány bemutatkozásával kapcsolatos elégedetlenség és kedvetlenség idején kétségkívül erőteljesen befolyásolja a francia közvéleményt az az interjú amit a Petit Journal berlini tudósítója közöl a Neurath német külügyminiszterrel és Bülow külügyi államtitkárral folytatott beszélgetésről.

A tudósító szerint Neurath kijelentette, hogy Hitler kéznnyújtása Franciaország felé a német néphez példátlanul rokonszenves fogadtatásra talált.

NÉMETORSZÁG NÉLKÜL IS

A Petit Journal interjújával egyidejűleg a Petit Parisien viszont olyan értesüléseket közöl, amelyek eléggé egyensúlyozzák Neurath nyilatkozatát.

Ez a lap a francia külügyminiszter és a Norman Davis amerikai kiküldött között állólag létrejött megállapodást ismerteti.

Értesülése szerint Norman Davis ígéretet tett hogy Genfben ezentul is erőteljesen támogatni fogja a francia politikát, sőt nem tartja lehetetlennek azt sem, hogy a leszerelés kérdését Németország nélkül is meg lehet oldani.

A jelenlegi felfegyverkezett államok majd a próbaidő (6-8 év) letelte után ténylegesen megkezdik a leszerelést amennyiben az ellenőrzés eredménnyel jár.

A Szovjet meg nem-támadási szerződést akar kötni Kínával

Páris, november 5

Sanghaiból Párisba érkezett jelentések szerint a szovjetkormány meg nem-támadási szerződés-tervezetet nyújtott át Kínának.

Az orosz szerződés-tervezet szerint a két állam tiszteli egymás területi és közigazgatási szabadságát s egymást nem támadja meg. Ha viszont valamelyik harmadik hatalom hadat izen bármelyiküknek, egyik sem áll a hadatizelő harminadik hatalom mellé, sőt a szemérmességben maradó harmadik fél kimondja a támadó hatalom javára szolgáló fegyverszállítási tilalmat. Szovjetország még külön is kötelezi magát arra, hogy Kínában beszűnt minden kommunista propagandát.

IGÉN!??

Berlin, november 5.

A németországi zsidók birodalmi képviselője felhívást adott ki, amelyben kéri a birodalom zsidó polgárait, hogy a jövő vasárnapi szavazáson igennel szavazzanak arra a kérdésre, hogy helyeslik-e a kancellár külpolitikáját.

A felhívás kihangsúlyozza, hogy a német zsidók a kormány mellett kívánnak szavazni a fontos külpolitikai kérdésben annak ellenére is, hogy a jelenlegi uralmi rendszertől igen sok bántalmat kellett elviselniük.

Letartóztatás idegen valuta eldugása miatt

Budapest, november 5.

A budapesti rendőrség megállapította, hogy a kaposvári Frank és Bernacsek-féle előállítókivitel cég, amely az utóbbi időben nagyon sok magyar lovat szállított ki a külföldre, nagyarányú valutavisszaélést követett el. A cég idegen valutát kapott a kiszállított lovakért, ezeket az idegen valutákat azonban nem jelentette be a Nemzeti Banknál s így mintegy háromnegyedmillió pengőnyi idegen valutát tartott dugaszban. Ezekről az üzletekről a cég titkos könyvet vezetett.

A rendőrség megállapításai nyomán a cég főnökét letartóztatták.

Hogyan lesz a cseh posztból angol posztó

London, november 5.

A bradfordi Kereskedelmi Kamara, amely az angolországi gyapjuipar legfőbb irányítójának tekinthető, azt a megdöbbentő és elképesztő megállapítást tette, hogy a csehszlovákiai posztógyárak Anglia terhére hosszú idő óta rendszeresen nagyarányú hamisítást követnek el. A kamara megállapítása szerint a csehszlovákiai posztógyárak a bécsi vámraktárakba irányítják termelésük javarészét aztán angol szállítási okmányokat szerznek be s ezek alapján a Csehszlovákiában gyártott posztó hamarosan mint hamisítatlan angol posztó hagyja el a bécsi vámraktárakat.

A bradfordi Kereskedelmi Kamara bejelentette, hogy a legközelebbi nemzetközi gyapjuipari kongresszuson előterjeszti ezt az ügyet, felsorakoztatja bizonyítékait és szigorú megtorlást kér a példátlan csalás és hamisítás miatt.

Forrpontra jutott a szászság belső harca

Végőskig kiélesedett az ellentét a választási küzdelem utolsó óráiban

Brassó, november 5.

Szenvedélyes és eddig páratlanul elkeseredett agitáció után szombaton délután mentek végbe a szász népközség kerületi tanácsainak a választásai. A szavazás Brassóban délután 1 órakor vette kezdetét s este 8-ig tartott, amikor is a bizalmi emberek az egész közvélemény feszült várakozása közepette hozzáláttak a szavazatok összeszámlálásához és az eredmény megállapításához.

A szász kerületek mindegyikében voltaképpen két áramlat küzdött egymással: az eddigi hivatalos konzervatív vezetők és a nagyszabedű Selbsthilfe-mozgalomból kifejlődött Fabritius-féle hitlerista mozgalom hívei. Brassóban ugyan egy harmadik, ugynevezett pártokivüli lista is szerepelt, ez azonban szintén inkább a hitleristákhoz húzó elégedetlenkedőket képviselte.

A két ellentétes tábor között a választási harc hevében véglegesen kenyértörésre került a sor.

A hivatalos vezetők, a hagyományos népközségi egységet féltve, most már nyíltan szembeszálltak az egyre erőszakosabban fellépő hitleristákkal, akik beképzettségükben odáig mentek, hogy az előzetes megegyezési tárgyalások és alkudozások során a kerületi választmányi mandátumoknak nem kevesebb, mint hatvan százalékát maguknak igényelték.

Ez egyértelmű lett volna azzal, hogy az eddigi hivatalos vezetők teljesen átengedik a hitleristáknak a népközségi ügyeinek az irányítását.

A nagyzási hóbotban szenvedő szász hitleristákat nem sikerült megszilárdítani, bármily

becézően bántak is velük eleinte, s így nem maradt más hátra, mint határozottan felvenni velük a harcot...

FABRITIUSEK ELLEN

Az 1. számú hivatalos lista által pénteken este a brassói Iparegyet nagytermében rendezett utolsó választási gyűlésen már annyira elmérgesedett az ellentét, hogy csaknem teltellegességre került a sor. A gyűlésen ugyanis rohamosztagosai kíséretében megjelentek a brassói hitlerista vezérek is, akik tüntetni akartak, mire a hivatalos párt nagyszabedű összegyűlt hívei felháborodva hurrogták le őket s ugyszólván kidobták a tereméből. Ezen a gyűlésen a leghatározottabb formában megkezdődött a két áramlat belső élet-halál harca.

A propaganda gyűlés első szónoka Polonyi Arthur dr. volt, aki leszögezte, miért követi a megfontolt és higgadt szász polgárság a Depner dr. sebész orvossal az élen szereplő első számú hivatalos választási listát és miért fordul megvetéssel a Fabritius-féle hitleristák ellen. Ezek a megfontolások a következők:

1. A Fabritius-féle mozgalom felelőtlen, népbomboló a harcmodora.

2. Politikája a román állam keretén belül és gazdasági beállítottsága végzetes.

3. A szász nép életbevágó kérdéseiben elfoglalt nézetei és gyakorlati magatartása katasztrófa vezető.

A szónok kiemelte, hogy Fabritius és hívei semmitől sem riadnak vissza, sem rágalmtól, sem hazugságoktól, sem pedig a terrortól. Lezüllesztik az ifjuság erkölcsét és megbontják a népi egységet.

Az aradi magyarság számára tilos a kultura,

vagy

Szabják meg már egyszer, hogy mennyiben államhatalmi tényező „a román ifjuság érzékenysége”, vagy helyesebben mikor használhatják ezt a kifogást a hatósági közegek

Arad, november 5.

Az aradi magyarságnak újra van oka és alkalma bizonyos — s már nem is új — tanulságok levonására.

A pártvezetőség különösen az ifjabb korosztályok sürgetésére elhatározta, hogy a papirosan régebbi idő óta szereplő kulturális szakosztályát munkába állítja. Elsősorban előadás-sorozat megrendezésére gondolt s erre vonatkozólag higgadt és okos tervezetet dolgoztatott ki. Nem volt a tervezetben semmi olyan, ami a hatóságokat bármilyen szempontból idegesíthette volna. Az előkészületi idő alatt nem is merült fel kifogás a tervezett előadás-sorozat ellen.

Pénteken este aztán azok, akik az első meghirdetett előadásra siettek, az előadó terem ajtaján egy hirdetőmenyt találtak, amely szerint Kara Győző tanárnak Báthory István erdélyi fejedelemről és lengyel királyról tartandó előadása a „közbejött akadályok miatt” elmarad.

A „közbejött akadályok” nem az előadó tanár betegsége, vagy sürgős elfoglaltsága volt, hanem a rendőrség, majd a vármegyei prefektúra egészen érdekes és jellemző fellépése. A rendőrség ugyanis értesítette Lázár Ágoston dr. vármegyei prefektust, hogy az aradi román ifjuság tüntetésre készül a Magyar Párt előadás-sorozata ellen s miután a rendőrségnek nagyon nehéz dolga volna a tüntetés megakadályozásánál, vagy inkább elnyomásánál, kéri a vármegyei prefektust, hogy járjon közbe a Magyar Pártnál a tervezett előadás meg nem tartása érdekében.

A prefektus nyomban érintkezést keresett a Magyar Párt vezetőivel s bekergette tőlük a tervezett előadás-sorozat programját. Történelmi és irodalmi előadások szerepeltek abban, politikaiak egyáltalában nem, a prefektus azonban mégis úgy találta, hogy a terobelt előadások alkalmasak arra, hogy a román ifjuság érze-

kenységét sértse s azért arra kérte a Magyar Párt vezetését, hogy változtatsonak a tervezeten s addig is szüntessék be, illetőleg meg se kezdjék az előadás-sorozatot, mert az esetleges következményekért nem vállalhat felelősséget.

A Magyar Párt vezetősége engedett a prefektus „kérésének”. A magyar közönség azonban érthető megdöbbenéssel ér-

Vadállati rablógyilkosság Jasiban

Megölték a szülőket, kirabolták a páncélszekrényt és az alvó gyermekekre rágyújtották a lakást

Jasi, november 5.

Irtózatossá kettős gyilkosság történt a péntekről szombatra virradó éjszaka Moldova fővárosában.

Nem sokkal éjfél után két tizenéves alak hatolt be Berger Salamon vagyonos nagykereskedőnek az Anastasie Panu 27 szám alatti lakásába.

Megrohanták a mélyen alvó nagykereskedőt és késsel agyonszúrták, majd a hőrgésére felébredt feleségét az egyik támadó fejével főveverte.

Amikor meggyőződtek arról, hogy ugy Berger, mint felesége kiszorították, nekifogtak a lakás kifosztásához.

Feltörték a Berger dolgozószobájában levő páncélszekrényt s annak egész tartalmát, valamint a lakásban talált ékszereket magukhoz vették, felgyújtották a hálószobát, amelyben a meggyilkolt házaspárnak még két gyermeke is aludt.

A lakásból kicsapódó lángokra figyelmeztettek a járókelők és szomszédok s rögtön értesítették a tűzoltóságot, amely behatolt a gyilkosság színhelyére s úgy szólván az utolsó pillanatban a sűrű füstben már fuldokló két Berger-gyerme-

Utána szót adott az elnökség Scheiner gyógyszerésznek, a hitleristák vezérének is. Ezt azonban a tömeg hamarosan lehurrogta.

A második szónok az első számú hivatalos lista mellett Henning dr. ügyvéd volt, aki kijelentette, hogy

a szász ifjuság nem azonosítja magát Fabritius és dr. Gust politikai üzemével, máresak azért sem, mert megszegik a negyedik parancsot és szülei ellen heccelik az ifjuságot.

Már pedig a tízparancsolat az alaptörvénye minden társadalmi közösségnek. Itt Barth Gusztáv nevű résztvevő közbekiáltotta, hogy a gyermekeknek nem kell engedelmeskedniök szüleiüknek, mire mintegy 10 perces vihar keletkezett, amelynek elültével Höhr főiskolai hallgató kijelentette, hogy ő, mint igazi nemzetiszocialista a leghatározottabban elveti a Fabritius-féle hitleristák politikáját és magatartását.

A továbbiakban Henning dr. rámutatott arra, hogy az egész szász nép lelkesedik a nemzetiszocializmusért de a Fabritiusék felületes majmolását nevelésnek tartja. A szász népnek létéről és szerű és nem érzelmi politikát kell folytatnia.

A gyűlés végén még egy szász munkás és iparos beszélt, hitet téve az eddigi hivatalos vezetés mellett.

A szombat délutáni mozgalmas választások kimenetele lapunk zártáig még nem került nyilvánosságra.

tesült a „közbejött akadály” természetéről s különösen az ifjuság erőteljes fellépést várt és sürgetett. A prefektus erre nyilatkozatot adott ki. Hangsúlyozta, hogy ő az előadás-sorozatot nem tiltotta be s amennyiben a Magyar Párt vezetősége ragaszkodik a megállapított tervezethez, úgy megkezdheti az előadásokat. A Magyar Párt jogi személyiség s így joga van előadás-sorozatokat tartani. Ő azonban ismételtlen arra kéri a vezetőséget, hogy a béke érdekében álljon elszándékától, mert az előadások megtartása esetén nem vállalhat felelősséget arra, hogy a rendet és a hallgatóközönség biztonságát meg tudja óvni.

Értesülésünk szerint a Magyar Párt vezetősége tudomásul vette a prefektus figyelmeztetését, mert nem tartja érdemesnek kifenni a magyar lakosságot az esetleges inzultusoknak.

A tüzet is sikerült nem sokára eloltani. A rendőrség azonnal megindította a vizsgálatot, de az éjszaka folyamán nem sikerült megállapítani a tettesek kilétét. Szombaton délelőtt azután kihallgatták a megmentett Berger-gyermekeket s azok elmondották, hogy álmukból felriadva, de félig-meddig még kábultan Haralambie nevű szolgájukat látták a hálószobában egy társával együtt s csak ezek ohihték meg szüleiüket. E vallomás alapján a rendőrség azonnal keresni kezdte a szolgát s még a délelőtti folyamán sikerült is megtalálni Haralambiet és társát feleségükkel együtt a meggyilkolt nagykereskedő házában egyik raktárhelyiségében, ahol elbujtak. Kiderült, hogy Haralambie társan nemrégiben szintén Berger szolgálatában állott. A helyzetet tehát kitünően ismer-

ket kimentették.

A tüzet is sikerült nem sokára eloltani.

A rendőrség azonnal megindította a vizsgálatot, de az éjszaka folyamán nem sikerült megállapítani a tettesek kilétét.

Szombaton délelőtt azután kihallgatták a megmentett Berger-gyermekeket s azok elmondották, hogy álmukból felriadva, de félig-meddig még kábultan Haralambie nevű szolgájukat látták a hálószobában egy társával együtt s csak ezek ohihték meg szüleiüket. E vallomás alapján a rendőrség azonnal keresni kezdte a szolgát s még a délelőtti folyamán sikerült is megtalálni Haralambiet és társát feleségükkel együtt a meggyilkolt nagykereskedő házában egyik raktárhelyiségében, ahol elbujtak. Kiderült, hogy Haralambie társan nemrégiben szintén Berger szolgálatában állott. A helyzetet tehát kitünően ismer-

Megmotozásuk során még hiánytalanul megtalálták náluk azt az ötmillió lejti, amit a feltört Wertheim-szekrényből eltemeltek, ugyszintén a Berger-család nagyerlékü ékszereit is.

A nagykereskedő és felesége tragédiájára városszerte mély megdöbbenést és részvét váltott ki.

Háromévi szörnyű hercehurca után:

Biróság elé került a csikkarcfalvai közbirtokosság milliós lopási ügye

Ennek a nyomozása során halt meg Szakáli István a csendőrségen

Csikszereda, november 5.

Pénteken délelőtt a csikszeredai törvényszék, többszöri elhalasztás után, végre megkezdte a csikkarcfalvai milliós közbirtokossági fosztogatás ügyének főtárgyalását. A hatalmas bűnper anyaga azonban nem merül ki a kasszafurás titokzatos ügyével. Belekapcsolódik a szerencsétlen Szakáli István borzalmas véres drámája is. Szakáli István csikszenttamási gazda a karcfalvai csendőrségen váratlanul kiszervezett. Mint a kasszafurás gyanúsítottja került a csendőrség kezei közé az erős és egészséges ember, aki ellen különben nem is volt elég nyomós gyanú, néhány napi vallatás után halott volt.

Egész Csik és Gyergyó felzúdult, felháborodott. Mindenki úgy tudta, mindenki úgy hitte, hogy Szakáli agyonverték a csendőrök. A lapok vizsgálatot sürgették, a parlamentben interpelláció hangzott el és az ügyészség ha-

lomszámra indította a sajtópereket, azok ellen a hírlaptudósítók és újságírók ellen, akik a csendőrség elleni gyanúnak hitelt adtak, vagy erőteljesebben sürgették az ügy kivizsgálását. Hónapokig égett egész Erdély ebben a kárhózatás ügyben, míg aztán semmitől sem ment meg Szakáli István halála ügyét azzal a megállapítással, hogy a halált fulladás okozta, tehát kétségtelen, hogy a vádlott önmagát akasztotta fel.

Közben újabb vádak alapján újabb vádlottak kerültek bele a csikszenttamási kasszafurás ügyébe. A pernek mellékperrel születtek, míg aztán a bíróság egyesítette az egész összekuszált komplexumot s a mostani tárgyalásra a hét vádlottnak kívül 105 tanút idézett meg. Érthető, ha ilyen előzmények után a csikszeredai törvényszéki tárgyalás eredményei elé egész Csikmegye felfokozott érdeklődéssel tekint.

Az előzmények

A tárgyalás menetének átértékeléséhez szükséges röviden ismertetni a hatalmas bűnügy előzményeit.

A csikszenttamási közbirtokosság 1930. február negyedikén reggel egymillió 214 ezer lejt helyezte el székházában levő páncélszekrényében.

Másnap reggel futótűzként szaladt végig a máskor békés községben a hír, hogy a közbirtokosság pénztárát feltörték.

Hosszu és botrányos nyomozás következett. A közbirtokosság gyorsan összehívott közgyűlése négyszázezer lej jutalmat tűzött ki a nyomravezetőnek. Ez volt a baj. A nagyszösségű jutalom megszerzése miatt a csendőrség, a rendőrséggel vetélkedve, hajszolta a tetteseket.

Több mint félesztendő nyomozás után számos tanuvallomás alapján a csikszeredai törvényszék törvényes vádat emelt Albert Lajos, Albert Béla, Sándor Mihály és Guzdán Béla gazdák ellen, a betörés miatt, akiket le tartóztattak, de később, tekintettel arra, hogy szökésüktől nem kellett tartani, szabadlábra helyezték őket.

A szabadlábra került vádlottak mindenáron ártatlanságukat akarták igazolni. Nyomozni kezdtek. Munkájuk közben feltűnt, hogy Szakáli István csikszenttamási szegénysorsban élő gazda vagyoni helyzetét messze felülmúló

beruházásokat eszközöl. Ertesítették a csendőrséget, mely 1931. októberében őrizetbe vette Szakáli Istvánt, akinél 46 ezer lejt meg is találtak.

Szakáli a pénz eredetére vonatkozóan előadta, hogy a tavasz folyamán csúre leégett. Amikor a tüztől visszamaradt üszköket takarította el, egy kályhacsőbe gondosan becsomagolva találta a kérdéses összeget.

A csendőrség, — érthetően, — nem fogadta el Szakáli vallomását, noha az Márk Agoston községi bíró, Balogh Ferenc albiró és Albert Agoston gazda révén igazolta, hogy csikszenttamási rokonaitól szerzett kölcsönpenzen, eladott jószágai árán és leégett csúre biztosítása díjából befolyt összegből eszközölte azokat a befektetéseket, melyre az ellene felhozott betörési lopás gyanúját alapítják.

Már már reményleni lehetett, hogy a nagyszabású és titokzatos ügyre teljes fény derül, amikor

10 napi vallatás után Szakáli István hirtelen meghalt a csikkarcfalvai csendőrségen.

Az újabb fordulattal kapcsolatosan a csikszeredai ügyészség szintén betörési lopás részessége miatt vádat emelt özvegy Szakáli Istvánné ellen is.

Ugyanakkor Márk Agoston bíró, Balogh Ferenc albiró és Albert Agoston gazdát azzal vádolta meg, hogy Szakáli bűnösségének eltitkolásában közrejeltek.

Megkezdődik a tárgyalás

Pasnicu elnök felszólítására hét vádlott sorakozik fel a bíróság előtt: Albert Lajos, Guzdán Béla, Sándor Mihály, Albert Béla, özvegy Szakáli Istvánné, Márk Agoston és Balogh Ferenc. A nyolcadik vádlott: Albert Agoston, nem kerülhetett bírál elé, mert időközben meghalt. Ő ellene a bíróság nyomában megkezdett az eljárás.

A három csoportba osztott vádlottak ellen külön-külön felolvassa a törvényszék a vádlatot. Szemrebbenés nélkül hallgatják a súlyos vádak. Egyhangúan jelentik ki, hogy nem bűnösök.

Egyenkénti kihallgatásra kerül a sor. Az elnök az elsőfokú vádlott Albert Lajos ismerteti külön is a vádlatot.

A különböző íráskor halmazával felszerelt vádlott kijelenti, hogy nem bűnös. Nem tud a lopásról semmit.

Az elnök figyelmezteti, hogy a betörés után nagyobb összegű adósságokat fizetett ki és földet is vásárolt.

A vádlott tiltakozik a beállítás ellen. Földet adta el és azok árából fizette ki tartozásait, melyekért perelni akarták. A fennmaradt összegből vett egy telket. Ellenségei találták ki ellene az egész vádmesét.

Az elnök a vizsgálat során elhangzott számos terhelő tanuk vallomására hivatkozik. Albert azzal védekezik, hogy azok a tanuk peres ellenfelei.

— Soha az Isten napját meg ne lássam, Előnk Ur, ha nem vagyok ártatlan, — fejezi be vallomását.

Hasonló értelemben vall Albert Béla, Sándor Mihály és Guzdán Béla is. Mindannyian állítják, hogy a betöréshez semmi közük sincs. Tanukkal fogják igazolni, hogy a kérdéses éjjel nyugodtan aludtak és sehová onnan ki nem mozdultak.

A KÖVETKEZŐ VADLOTT: SZAKALI ISTVÁN

A szerencsétlen véget ért Szakáli István özvegyére került a sor. A fürge megjelenésű, sovány székelű asszony erőteljes hangon jelen-

Tanukihallgatásokra kerül a sor.

Bara Ignác kántor, volt közbirtokossági pénztárnok részletesen ismerteti a lopást megelőző napon történteket és az azt követő nyomozást.

Tudja, hogy a betörés előtt a vádlottak tele-

voltak adósságokkal és azokat kifizették. Azt is tudja, hogy Szakáli szegényebb sorsu ember volt és a betörés utáni évben feltűnően kezdett költenek.

Ambrus István előadja, hogy idősb. Albert Agoston 40 ezer lejt ígért arra az esetre, ha nyilatkozatot ad: látta Albert Lajost és társait a betörés éjjelén távozni a közbirtokossági székházból. Fenygették is és a kért nyilatkozatot megadta. Pénzt nem kapott érte.

Szembesítették Bara kántorral, aki kijelentette, hogy a tanu önként jelentkezett nála nyilatkozattételre. Megírta a vallomást s később hallotta, hogy a törvényszék előtt Ambrus megtagadta azt.

Bálint István tanu állítja, hogy a lopás éjjelén öccsével egyetemben bátyjától igyekezett haza. A közbirtokossági székház előtt dörömbölést hallott. Látta Guzdán Bélát, amint közvetlen a székház fala mellől az épület udvarára huzódott vissza. Később találkozott Guzdán János és feleségével, akik a székház épülete felé igyekeztek.

Bálint János vallomásaiban előadja, hogy öccse említette a lopást követő napokban, hogy egy sötét alakot látott álálkodni a közbirtokossági székház körül, de a sötétben nem ismerte fel.

A törvényszék szembesíti a testvéreket. Ennek során

Bálint István bátyja szemébe mondja, hogy nem beszél igazat.

Az idősebb testvér nagyokat nyel. Alig tudja kiejteni a szavakat, de állítását nagy zavarban is fenntartja.

Jelentékelőbb vallomások után Bőthi György, a közbirtokosság volt elnöke előadja,

Ítélet a felsőbányai himnusz-pörben

A törvényszék elrendelte a Kath. Legényegylet feloszlását s a felszámolással a görögkatholikus papot és tanítót bizta meg

Szatmár, november 5.

Az itteni törvényszék szombaton délelőtt hirdette ki ítéletét az államellenes izgatással vádolt Felsőbányai Katholikus Legényegylet himnusz-perében, amelynek tegnapielőtti tárgyalásáról részletesen beszámoltunk. A törvényszék ismeretesen 11 órára tűzte ki az ítélethirdetést s erre az időpontra nagyszámú érdeklődő közönség lepte el úgy a tanácsstermet, mint a folyosót.

A törvényszéki tanács háromnegyed 12 órakor lépett be a terembe a közönség feszült várakozása közepette. Nyilván attól tartva, hogy tüntetésre kerülhet sor, az elnök felszólította a hallgatóságot, hogy hagyja el a termet, mert az ítélethirdetés nem nyilvános s annál csakis az érdekeltek lehetnek jelen. Hamarosan megjelent a rendőrség is s a detektívek és rendőrök kiürítették a termet és a törvényszék épületét.

Csak ezután következett az ítélet kihirdetése.

A bíróság helyt adott az ügyészi indítványnak és ítéletével elrendelte a felsőbányai Katholikus Legényegylet feloszlását és bezárását, bebizonyított-

hogy a lopást megelőző délután Magyar Dezső két ismeretlen egyénnel állandóan a közbirtokossági székházban volt.

Márton Lajos, Márton András, Kósa Aron, Kósa Áronné, Antal Ágoston és felesége igazolják, hogy Albert Béla vádlott éjjel 11 órától reggel négyig társaságukban volt és így a betörésben részt nem vehetett.

Sali János jelentékelően tanuvallomása után a törvényszék az addig kihallgatott tanukat megesküti és a tárgyalást délutánra napolja el.

A DELUTANI TARGYALAS TANUI

A délutáni tárgyalás jelentékelőbb tanuk kihallgatásokkal kezdődik.

Ilyen előzmények után kerül sor a koronatanu: Guzdán János kihallgatására. Guzdán röviden előadja, hogy a betörés éjszakáján Csikkarcfalván lakó komájától kocsin igyekezett haza feleségével. Amikor a közbirtokossági székház elé értek, abban a pillanatban jöttek ki onnan Albert Lajos, Albert Béla és Sándor Mihály vádlottak. Gyorsan elmentek mellettük és mielőtt megszólíthatták volna, el is tűntek.

Később újabb látta, amikor kapujuk előtt elmentek.

Az elnök azon kérdésére, hogy miért nem jelentette idejében a csendőrségnek, amit látott, a tanu kijelentette:

— Féltém a csendőröktől, hogy megvernek. Azok mindenkit ütöttek, akik eléjük kerültek s így nem mertem jelenteni. Feleségemet küldtem a bíróhoz, hogy mondja el az esetet. Szembesítették Zsok Ferenc csikszenttamási és Gyenge József jenőfalvi gazdákkal, akik előző tanuvallomásukban azt állították, hogy Guzdán százezer lej vesztegetési összegért tette terhelő vallomását.

Heves jelenetek közben mindannyian fenn tartották állításukat. A szembesítés során majdnem egymásnak mentek a tanuk.

Az elnök erősen közbelépése csendesítette le a szenvedélyeket.

Több jelentékelőbb tanuvallomás után a tárgyalást felfüggesztik.

Előreláthatólag három napon belül ítéletre kerül az újabb székelgyűlési monstre-pör, mely már harmadik esztendője tartja rettegésben Csikszenttamás község lakóit.

Ferenc Gyárfás

A kémkedésért elítelt Salamon Pál mérnök állítólag használható tervezetet készített a börtönben az égő medgyesi szonda eloltására

Kolozsvár, november 5

Emlékeztet a nagy bukaresti kémkedési per, amelynek fővádlottja Salamon Pál nagyváradi származású mérnök volt. Salamon, mint a kémiszervezet vezetőjét, 15 évi fegyházra ítélték s három éve ül már a nagyenyedi börtönben, míg most ismét hallat magáról.

Salamon a börtönben tervezetet készített a medgyesi égő gázszonda eloltására és azt a fegyházgazdarság útján eljuttatta a gáztársasághoz, amely tudvalevőleg ötmillió lejes jutalmat írt ki egy sikerült oltási tervre.

A gáztársulat át is tanulmányozta a

tervezetet és választott az elítelt mérnöknek azzal, hogy először bevárják, milyen sikerrel járnak a bányászati hatóságok által elfogadott és már folyamatban levő oltási munkálatok. Ha azonban ezek kudarcot vallanak, úgy előveszik Salamon mérnök tervezetét.

Az előterjesztésben Salamon mérnök még egy érdekes epizódról emlékezett meg. Nevezetesen megírta, hogy ő már a moreni szondatűz alkalmával, vagyis még elfogatása és leleplezése előtt, kidolgozott egy oltási tervet, de nem tudta nyilvánosságra hozni, mert ezáltal felfedte volna tartózkodási helyét a hatóságok előtt.

A királyváró Kolozsvár

Kolozsvár, november 5

A kolozsvári katonai és polgári hatóságok nagy előkészületeket tesznek az nralkodó vasárnapi fogadtatására.

A megszabott fogadtatási tervet szerint a királyi vonat fél 10 órakor fut be a kolozsvári pályaudvarra. A király kíséretében érkezik Miklós herceg és Mihály nagyvajda is. Az állomás fogadtatás csak az előírt rövid szertartásokra szorítkozik, mert 10 órakor már kezdett veszi a katedrális felavatása. Az egyházi szertartásokat Miron Cristea patriarcha és Iván püspök végzik.

A templomavatás után a mezőgazdasági kiállítást tekintik meg a király és kísérete, majd résztvesz a városháza bankettjén.

Délután a király a lóversenyt tekinti meg. Este diszvacsora az Automobil Clubban, utána pedig diszlelőadás az operában, ahol az uralkodó a „Varázsfuvolát” hallgatja meg. Az udvari vonat éjjel 12 órakor indul vissza Színájába.

Kitűzték Dollfuss merényletjének tárgyalását

Bécs, november 5.

Dollfuss kancellár merényletjének, Der-tit Rudolfnak a perét november 18-án tárgyalja le a bécsi törvényszék. A tárgyalást általános érdeklődés előzi meg.

Genfben megy Bethlen István gróf

Bukarest, november 5

Ismeretes, hogy a legutóbbi időben olyan hírek terjedtek el, hogy Bethlen István gróf, volt miniszterelnök veszi át a magyar érdekek képviselőjét a genfi Népszövetség előtt. A „Magyarország” most megerősíti a hírt és azt írja, hogy Bethlen elvileg már el is vállalta a megbízást. A tárgyalások most csak akörül folynak, hogy a gróf beáll-e állandó népszövetségi főmegbízottnak, vagy egyelőre csak a legközelebbi genfi ülésszakra vállalja a szerepét.

Magyarországon sokat remélnek Bethlen gróf genfi fellépésétől.

— Elhajásodásnál, köszvényénél és cukorbetegségénél a természetes „Ferenc József” keserűvizet javítja a gyomor és a belek működését és előmozdítja az emésztést.

Nadolny lesz Németország moszkvai követe

Moszkva, november 5

Dirksen német nagykövet átnyújtotta Moszkvába visszahívó levelét és elutazott.

Dirksen Sibérián keresztül Tókióba utazik, hogy átvegye az ottani német nagykövetség vezetését. Moszkvába Nadolny megy Németország részéről, a volt genfi német kiküldött, akinek az lesz a hivatása, hogy ellensúlyozza Moszkvában a nagy orosz-francia barátkozást.

Kolozsváron megkezdődtek a „november hetedik” letartóztatások

Kolozsvár, november 5

A november hetedik „vörös nappal” kapcsolatban Kolozsváron már megkezdődtek az előzetes letartóztatások. Tegnap éjjel az utcán őrizetbe vették a munkából hazatérő Fenakel Imre és Zoltán baloldali munkásokat. De bevették a detektívek edesapjukat is, aki velük együtt ment és tiltakozott fia letartóztatása ellen. Reggel azonban az apát elengedték a rendőrség épületéből.

Jugoszláviából kitiltották az Est-lapokat

Belgrád, november 5

A jugoszláv belügyminisztérium szigorú rendeletet adott ki, amely szerint ezentúl Jugoszlávia területére nem vihetők be azok a magyarországi lapok, amelyeket Budapesten összefoglaló néven „Est-lapoknak” neveznek.

A rendelet indoklása szerint a kitiltott lapok az újabb időben a csehszlovákiai magyarüldözésekkel kapcsolatban izgatónak ítélt cikkekkel közölnek s ezekkel a cikkekkel nyugtalanságot idézhetnek a jugoszláviai magyar kisebbség között is.

EGY POLGÁR VALLOMÁSAI

Irja MÁRAI SÁNDOR

Színházba és moziba, ha nem feltétlenül muszáj, lehetőleg nem járok; untat. Nevesebb szerzőink darabjainak bemutatásáról előadásairól gyakran távozom azzal a kinos és feszengő érzéssel, hogy méltatlan helyen pocskoltam néhány drága órát az élet becses, ritka idejéből. Általában minden és mindenki hamarabb elszórakoztat, mint az ugynevezett szórakozóhelyek mutatványai, házmesteremmel töltött félóra külön művelőzetet nyújt nekem, mint a „neves szerző legújabb vígjátéka, mely társadalmi életünk néhány fonakságát” mutatja be a színpadon. Nincs programom az életre, de azt vettem észre, hogy amíg az emberekkel szemben támasztott igényeim sokkal szerényebbek most, mint voltak tíz év előtt, addig a mesterséggel szemben támasztott igényeim egyre finnyásabbak, nagyvonalúak, csaknem kileghetetlenül magasak. A könyvet, mely nem árulja el az első oldalon, hogy mesterműnek készült, sutba hajtom; a színdarabot, amely a közönség izlését és az ügynökök szempontjait hajhássza, a harmadik jelenetnél otthagynom és eltávozom a színházból. Ehhez végre is jogom van. Az élet rettenetesen rövid, s nem látom be, miért kell csak egyetlen órát is belőle kontárok, vagy féltételek műveire fordítanom, mikor odahaza, a könyvespolcon zsenik várnak, akik az élet egész tétjét feltették arra, hogy „elszórakoztassanak”. Ha nagyon unom magam, a „Vihar”-t olvasom, vagy valami más „lektürt”, Molliét, vagy Goethe-t, vagy Arany János egyik Shakespeare-fordítását.

A legegyszerűbb ember is izgat, érdekel, de az író, aki csak érdekes, vagy középserű, feneketlen unalommal tölti el, ástására ingerel. Mit kezdjek vele? Félve írok egy színdarabot, — a legnagyobb élmény darabot írni, — s egyelőre ott tartok, ahol félesztendő előtt, tudniillik sehol. De vajmit megtanultam közben a magam bórén: a kortársi színműirodalom feltétlenül gyanakvással tölti el. Kik ezek a „termékeny szerzők”, akik esztendőről-esztendőre megajándékozzák a közönséget, a színházi világot egy-egy alkotással? Kik ezek a titánok, ezek az egetverő zsenik, akik képesek reá, szezonról-szezonra kirázni írógépköböl egy „eredeti háromfelvonásost”, mint a gyárak egy új rádió-, vagy autó-modellét? Színdarabot írni a legnagyobb írói teljesítmény, csaknem lehetetlen. A zseni is csak örült pillanataiban vállalkozhat reá. Az író és a mű között ott van a színpad, — ki bír ezzel az akadállyal? A színpad, az idegen emberek, kellékek, más dimenzió, valami legyőzhetetlen. A világirodalomban mindössze tizenegy remekművet ismerek, melyek megbirkóztak a színpaddal s olvasásuk, vagy meghallgatásuk után nem kell szégyelmem magam: két Aristophanes, öt Shakespeare, két Molière-színdarabot, Crommelynek „Csodaszarvasát” (?) Ben Johnson „Volpone”-ját, Molnár „Liliom”-át, a „Cornevillei harangok”-at, a „Nebántsvirág”-ot és Strindberg „Álomjátékát”. Színpadi remekmű az, melyet cseledelem éppen úgy megért, mint én, s a gróf a precenziumpárholyban, cseledelem a karzaton s én lenn a földszint szőlőjében egyazon alkalommal nevetünk, vagy sirunk előadásközben. Csekélység...

★

Ezért nem járok színházba. Moziba, istenbizonny, elalszom. Láttam, tíz év előtt Stiller „Erotikon”-ját, majd a „Caligari”-t, később a „Potemkin”-t, Chaplin összes filmjeit s legutóbb Londonban, a magyar Korda rendezésében egy csodálatos színészi teljesítményt, egy Laughton nevű angol színészt a „VIII. Henrik magánélete” című filmben. Ezek az alkotások sejteti engedték, hogy mi lehetne a film. A többi, amit láttam, egy technikai találmány jóvoltából, mind csak „kolossalás” volt, „gigantikus” vagy bűbájos, vagy egymillió dollárba került s szerződötték hozzá a Csendes-óceánt... szóval elaludtam, amíg néztem. Nem, akkor már inkább egy nővel beszélgetek, vagy kávéházban ülök és nézek magam elé; az is mulatságosabb. A mozi otthagynom a hangos híradó után s a színházat az első nyíltzini taps után, mely egy-egy zseniális dialógus életröppentyűit jutalmazza. Tudok beszélgetni Shakespeare-el s tudok beszélgetni egy hordárral. De nem szeretem a zseniális életröppentyűket. Hallom, Bécsben már három hét alatt előállítanak egy darabot, teljesen készen, a legjobb kivitelben, nagyobb ügynökségeink kifizetően fizetett irokat tartanak erre a célra.

★

Ezen a héten színházban kellett töltenem egyik estémet, Zilahy Lajos legújabb darabjának, „A tizenkettedik órá”-nak két felvonását láttam. A darab szándékai tisztességesek. Megcsinálása rendkívül primitív; de nem úgy primitív, sajnós, mint a remekművek, hanem úgy primitív, hogy az író, ahol nem bírja szusszal, könnyed akar lenni s mond valami banalitást. Egyik szereplő egy züllött ügyvéd, mikor megkérdik, hol tett szert pénzre,

talán megölt valakit, így felel: „Nem én, hanem a védecem.” Nyíltzini tapsot kapott a következő mondat: „Egy becsületes német és egy becsületes francia hamarabb megértik egymást, mint egy becsületes német és egy becsületes német.” Ezek után — bocsánatot kérek a letes német. — A színháztól, lehet, hogy a legnevesebbet akarták, amire módjuk van, — felmentve érzem magam, vettem a kalapom és távozom a színházból. Mit kezdjek ezzel a szemlélettel? „Szakértők” azt mondják, az ilyen olcsó ágyulövészek nélkülözhetetlenek színdarabban, mert „ez a színpad.” Hát lehet, hogy ez a színpad; de engedjék meg, hogy mint eddig, tisztelettel ezután se kérjek belőle. Zilahy darabjáról egyébként nincs jogom kritikát írni, mert, mint említettem, nem is láttam végig. Lehet, hogy az utolsó, harmadik felvonásban, még jóvátesz mindent; ezt én már soha nem fogom megtudni. Nincs jogom vitatni az író szempontjainak jóhiszeműségét. Remekművet írni végül is rendkívüli teljesítmény, egy században egy-két zseninek, ha sikerül. A színházak nagy üzemek, melyeket táplálni kell drámai anyaggal s be kell érni általában a szelidebb minőséggel; már az is tiszteletre méltó, ha az író lemond az olcsó szórakozás filléres eszközeiről s kortársai lelkiismeretét akarja ébresztgetni. Ez történik Zilahy darabjában is. Ennek a sokat-vitatott darabnak „drámai magja” alaposan meglepett. Amit láttam belőle, ennyi: munkanélküli, családost hivatának elkeseredésében elhagyja kedveseit s világboldogító programmal elindul az emberiség megmentésére. Elmélete, hogy az emberiség egynegyede rablógylkos gazemberekből áll össze, akik kifosztják és tönkreteszik a „tisztességes embereket”; modern Taigetoszról álmodik, ahol a közjó érdekében kivégzik a társadalom ellenségeit, mintegy ötszázmillió embert s aztán rövidesen és hosszú időre rendezik majd minden... Hát ez egy kicsit naiv, még színpadon is; nem is elméletnek naiv, hanem színpadnak. Zilahy, mikor éppen nem ír darabot, valószínűleg maga is sejt, hogy nincs „abszolút tisztességes” és nincs „reménytelenül aljas” ember; az ember, minden ember, néha tisztességes és néha aljas... A darab technikája lelkesen pacifista. Erről a pacifizmusról lenne néhány szavam. A kritika — darab a! —almas heves polemikára — egyhanguan kiemelte a szerző bátorságát, mellyel elítéli a háborút. Nem kívánom Zilahytól, hogy bátrabb legyen, mint amilyen. Olcsó és gyáva szózatárság hősies állásfoglalást követelni egy írótól, amíg az ember maga nem dobott bombát. S egyáltalán, érdemes-e, bárhol, bármikor, bombát dobni? ... Egyszóval az én igényeim számára elég bátor Zilahy. De hősies kiállásának visszhangja mégis meglepett. Mit mond Zilahy a „tizenkettedik órában”? Azt mondja — függetlenül a naiv Taigetosz-elméletől — hogy ő megmondja, aszongya, ő nem tesz lakatot a szájára, ő kimondja, ha agyonverik is érette, hogy aszongya: a háboru aljas, pimasz, erkölcstelen és nem kívánatos vállalkozás s az is utolsó, rongy ember, aki háborut akar. A nézőben elhül a vér... Kimondja, mert nincs az a földi hatalom, mely egy író visszatartathatna a nagy, új s végső igazságok kimondásától, hogy neki nem kell a háboru, a rosseb egye meg, mert nem a háboru jó és erkölcsös, hanem a béke, no meg a tisztességes emberek... Hozzáteszi még, mindenesetre, hogy nem minden háboru erkölcstelen; csak a hódító háboruk azok, de például az „elnyomott népek szabadságharcát” már elismeri és

Az én talpam Okmatalp
Kevés pénzért soká tart

PALMA OKMA

tartóstatalp
nem árik át,
tartóssága
csodával határos

Ezt kérje!

jogosnak tartja Zilahy. Hát ezek tiszteletre méltó, kifogásolhatatlan szempontok. Helyes és bátor az is, hogy elítéli a háborút általában, s nagyon érdekes az is, hogy jogosnak és jogtalanak minősít egyes háborukat... Ismétlem, én nem kívánom Zilahytól, hogy életében valaha is „bátrabb” legyen, mint volt ebben a darabjában; de meglepett e bátorság visszhangja. A sajtó oldalhablókta egymást és tiszteletteljes félhangon dörmögte: ez igen, ez már döli... Egy író úgy és akkor és annyira „hősies, ahogy jól esik neki; én ugyan az írói hősieséget inkább az irodalmi mű minőségétől követelem meg, míg nem hősieség, ha valaki „kimondja”; nincs egyszerűbb, mint reggeltől estig hősiesen színt vallani az élet mellett és a halál ellen s kegyetlenül és ösztöntén arcába kiáltani az emberiségnek, hogy a pimasz ember, megkövetem, nem érdemi meg, hogy éljen, csak az erényes, egészséges, tisztességes ember érdemi meg az életet, akármit mondanak is. Tudja isten... engem érdekel a pimasz ember is, s főként az, hogy miért pimasz az istenadta?

De a visszhang, mely Zilahy hősiesen bátor pacifista kiállását a háboru ellen és a béke mellett elismerte: ez érdekesebb, mint maga a kiállítás. Ilyen szerények lettünk? Vagy így megfogtak hóseink?

Budapest, novemberben.

HA SZÖVET, AKKOR AZ

VESTIS
LEGYEN!
VESTIS

KÉRDEZZEN MEG VALAKIT, AKI MÁR VISELT
„VESTIS”-SZÖVETET!

POSZTÓÁRUHÁZ
BRASSO, LENSOR

HIREK

Az egész világ hajszája a rádium után

A rádiumot Pierre Curie francia fizikus, a párisi Sorbonne tanára feleségével, a lengyel származású Maria Skłodovskával együtt állította elő először 1898-ban, a csehországi Érchevgyében fekvő Joachimstalban található szurok-érből.

Kétévi kísérletezés után sikerült Curienének magát a tiszta fémot is előállítani. Egy tonna szurokérc 200 milligramm rádiumot és 5 ezred milligramm Curiené által elnevezett poloniumot tartalmaz. Előállítására nagyon nehéz és költséges; oly apró mennyiségben nyerik, hogy egy gramja 50.000 dollárba kerül.

A rádium felfedezése bámulatba ejtette a tudományos világot és úgy látszott, hogy a fizika legszentebb törvényei elnevezett veszélybe, mert a rádiumról kitűnt, hogy atomjai nemcsak sötétben világítanak, de azok magukból éjjel-nappal gázokat bocsátanak ki és a rádium mégsem veszít súlyából. Ez pedig ellentmondana a természet alapörvényének: az anyag megmaradása elvének, mig nem később rájöttek arra, hogy a rádium élete sem örök, mert egy gram rádium 2600 év múlva felbomlik.

Hogy hozzávetőleg is megítélhessük a rádium hatását, tudnunk kell azt, hogy szétbomlásakor oly nagymennyiségű hő szabadul fel, tehát annyi energia, mint amennyi munkát egy ló 400 évig pihenés nélküli munkával elvégezne.

Rádiumot igen kis mennyiségben mindenütt találhatunk; a föld felületén, ásványokban és gyógyforrásokban, de ilyen kis mennyiségeket csakis elektromos fényképezés útján mutathatunk ki.

A rádium kisugárzása a növényzetre, az állati és emberi életre fantasztikus hatásokat gyakorol. Az ép sejteket növeszti, emeli az anyagcsere munkáját, elősegíti a szervezet megbetegedett alkalmi szövetek és a rádium beszerzését lehetővé teszi.

Ezt használja fel az orvostudomány a rosszindulatú daganatok (rákok) gyógyításában.

A rákos daganatok szerfölött nagy kiterjedése tette olyannyira fontos feladatá a rákellenes küzdelmet, az államok rákgyógyító intézeteket állítanak fel s igyekeznek a rádium beszerzését lehetővé tenni.

Az amerikai nők egy 50.000 dolláros csekkezt, azaz egy gram rádiumot adományoztak Curie asszonynak Franciaország részére.

A nemrég felfedezett északkanadai rádiumbányák tulajdonosai megállapodást kötöttek Madame Curieval és ez a megállapodás arra kötelezi a bányatulajdonosokat, hogy a kibányászandó rádium egy bizonyos hányadát átengedik a tudós kutatóknak további kísérletezések és tudományos kutatások céljára.

A svéd nemzet uralkodójának 70-ik születésnapjára 4.700.000 svéd koronát ajándékozott, a király a teljes összeget a svéd rákellenes küzdelem céljára adományozta s így a stockholmi rákkutató intézet 6 és fél gram rádiumot szerezhetett be. Anglia legjelesebb orvosai felhívást intéztek a közönséghez közadakozásra; pár nap alatt annyi gyűlt össze, hogy 20 gram rádiumot vásárolhattak, az összeg felét az állam adta, Dánia postabélyegeket bocsátott ki, az ebből befolyó összeget kizáróan a rákkutatásra fordították.

Masaryk elnök 80-ik születésnapján 3 és fél millió koronát adományozott, tehát 2 gram rádiumot a rákbetegség gyógyítására.

Más államokban is lassanként igyekeznek lépést tartani a ráknak rádiummal való gyógyításával. A nemrég megtartott londoni nemzetközi rákkongresszuson megállapították, hogy a rádiumos gyógyítás felülmúlja a műtét hatását, mert még elkészt esetekben is tud segíteni a betegen.

— 6 —

BÉRBEADÓ NYOMDAVALLALAT SZATMÁRON.

Szedőgépekkel és teljesen modern felszereléssel rendelkező nyomdávalalát bérbeadó. A nyomdávalalát több évtizedes múlttalalal rendelkezik és szerződéssel biztosítva van részére egy 8 oldalas napilap és több hetilap kiadása. A bérbeadás részletes feltételei megtudhatók Szamos politikai napilap kiadóhivatalában, Szatmár, (Str. Cuza Voda 4.).

Minthogy ilyen még nem volt, ma arról érkezett jelentés, hogy új kontinens van kialakulóban a Csendes-óceánban, pontosan a 155-ik és 185-ik nyugati hosszúság, valamint a 20-ik és 40-ik északi szélesség között. A tudományos jelentés szerint a Midway-szigetek körzetében nagy talajemelkedés észlelhető, amely évről-évre, sőt hónapról-hónapra megnövekedik. Az angolok és japánok már mérik is buzgón ezt a területet, amely egyelőre ki sem bujt a tengerből, dacára annak, hogy a Midway-szigetek hivatalosan az Egyesült Államok tulajdona. Az egyik oldalon az angolok, a másik oldalon a japánok mérik az új földrészt, amely még mindig elég mélyen, ötven méter mélységben fekszik a tenger alatt. E terület eredeti mélysége 3500 méter volt, tehát van rá kilátás, hogy száz vagy néhány száz év múlva csakugyan megszületik itt az új földrész, éppen úgy, ahogy — a monda szerint — földrészek süllyedtek el a tengerbe az idők folyamán. Nem lebecsülendő az új felfedezés tudományos érdekessége. A tudósok azzal magyarázzák a tengeralatti hegyképződést, hogy bizonyos geológiai oldalityomások jutnak erővényre a tengeralatti földrészekben és sok ezer négyzetméter területet hoznak felszínre. Még érdekesebb azonban az említett körülmény, hogy — látszólag véletlenül — éppen angol és japán tudósok folytatják a méréseket, melyeknek jelentősége egyelőre csak elméleti. A látszólagos véletlenben körvonalozódik a jövőben nagyhatalmi vetélkedés a világuralomért és ezek a körvonalak sokkal láthatóbbak máris, mint a kialakulóban lévő új földrész körvonalai. A két nagy hatalom tudósai valószínűleg tanulmányozzák az oldalityomás mineműségét is, hogy a geológiai hatásoknak ezt az előt idejében, esetleg időnek előtte alkalmazhassák világpolitikájukban. Esetleg időnek előtte, mert ez az oldalityomás, amely új területeket termel, mintha már most sem volna teljesen ismeretlen a derék államok hatalmi játékában. Nem leszünk meglepve, ha a sima tenger színe fölött megjelenik valamelyik nagy hatalom lobogója, amelyet ötven méter hosszú rudra erősítenek meg a még mélyen fekvő földterületen, hogy legalább a zászló kilássék már belőle. A zászlónak ott kell lennie, ha netán a földrész mégis ki talál bujni a tengerből.

A KÉT DIMITROFF

Most érkezett meg Berlinbe annak a Dimitroff nevű bolgárnak a fényképe, akit távollétében az egyik bolgár bíróság halálra ítélt a szófiai Alexander Nevisky-katedrális ellen elkövetett bombamerénylet miatt. A Van der Lubbe-pörben vád alá helyezett Dimitroff bolgár író azzal gyanúsítja, hogy azonos a halálra ítélt merénylővel. Dimitroff azonban azzal védekezik, hogy csak összetévesztik a másikkal, akihez különben semmi köze nincs, amint hogy a szófiai merénylethez sem volt semmiféle köze.

— Időjárásjelentés. — A budapesti idővizsgáló intézet jelentése szerint változékony idő várható, a hőmérséklet fokozottabb lehűlésével. Sok helyen eső lesz és a nyugati szél megélénkül.

— Az egész vasúti vonalat végigjártotta a szökött fegyver. Szatmárról jelentik. Lakatos János nagysomkúti kömivest néhány hónappal ezelőtt a szatmári törvényszék betöréses lopás miatt egyeztetendei börtönre ítélt. Lakatos augusztusban, egy őrizetlen pillanatban egy Kovács nevű fegyverrel együtt megszökött a fogházból. Nagybánya felé vették útjukat és az utban levő összes őrházakat és állomásfőnökségi lakásokat kifosztották. Lakatos elfogta a csendőrség, míg társának sikerült kerekedni. A rovtomult betörő ma újra a törvényszék elé került, amely a szökés és a sorozatos betörések miatt újabb két esztendei fegyházra ítélte.

— Hamis váltó — hat hónap. Csikszederéről jelentik: Laczkó János gyergyóremetei gazda az egyik gyergyószentmiklósi banknál idegen névre kiállított hamis váltót számoltatott le. Egy alkalommal nem tudta rendezni a más névre csinált adósságát, mire a turnisság kiderült és bűnügy lett belőle. Ma tárgyalta a törvényszék az esetet, melynek során a vádlott gazda töredelmesen bevallott mindent. Hathónapi fegyházra és 1000 lej pénzbírságra ítélték.

— A tábla is felmentette a Hirsch-szeszgyár bérőjét. Kolozsvárról jelentik: Pénteken tárgyalta a kolozsvári tábla Dragomir Vasile, a Hirsch-szeszgyár bérőjének perét. Dragomir ellen az volt a vád, hogy nagymennyiségű szeszt vont ki az adózás alól, amiért a pénzügyminisztérium félmillió lej pénzbüntetést szabott ki rá. Az elsőfokú tárgyaláson a törvényszék felmentette Dragomirt, majd az

ABLAK

zö telekiutcai épületében nap, mint nap felháborító események ismétlődnek meg. Az elemi iskolába ugyanis kis leánygyermek járnak tanulni. A szülők, akik a gyermekeket nyugodt lélekkel beadják az intézetbe, egész nap megéltései gondokkal vannak elfoglalva, vagy helyben, vagy vidéken, nem is sejtik, hogy gyermekeiket a gondatlan és lelkiismeretlen óvónők mindennap halálos veszedelemnek teszik ki. Az óvónők ugyanis ahelyett, hogy maguk végeznék el a fiatal lányoknak egyáltalán nem való ablaktisztogatást, ezt a kis leánygyermekre bízzák, akik felmászva az elsőemeleti ablakba, nem egyszer szédülve estek vissza a tanterem padozatára. Ugyanugy, ahogy a gyerekek becsnek a szobába, ki is eshetnek az utcára. Az intézettel szemben levő lakók nem egyszer figyelmeztették erre a veszélyes rendszerre az óvónőket, ezek azonban valószínűleg kényelmi szempontból, tovább pucoltatják a kis leánygyermekkel az ablakokat.

— Halál a határon. Szatmárról jelentik: Mózesfalú községnél elhúzódo cseh — román határnak ismét halálos áldozata van. Egy gazdaember, akinek a földje közvetlenül a határszélen fekszik, ökreit legeltette a mezőn. Közben a német határőrség novemberi délutánon elállt. Mire felébredt, látta, hogy ökrei átmentek a cseh-szlovák határon. A gazdaember ökrei után ment és nem vette észre, hogy a grancsárok éppen akkor tartják meg ellenőrző körutjukat. A határőrök látva a határon átfutó parasztot, megállásra szólították azt. Szerencsétlenségére azonban a gazda nagyothalló volt és nem hallotta a felszólítást. A grancsárok tüzeltek, mire a szerencsétlen ember holtan esett össze. Megállapították a szemlázókat, hogy a határőrség a határőrségnek hívják. A határőrség parancsnokságának, amely a fegyverhasználat ügyében szigorú nyomozást indított.

— Nehéz székelésben szenvedők, akiknek az agyvertébrát, a fejfájást és szívdobogást, az emésztési zavarokat és különösen a végbélbetegségeket az életet nehezíti, igyanak reggel és este egy-négy pohár természetes „Ferenc József” keserűvizet. Klinikai vezető orvosok igazolják, hogy a Ferenc József viz mütétek előtti és utáni időszakokban is nagyértékű hasznát hozhat bizonyul.

— Megjelent a Korunk novemberi száma. Az utódállamok legelterjedtebb és legolvasottabb társadalomtudományi és szépirodalmi lapja, a nyolc év óta szakadatlanul megjelenő Korunk novemberi számában is az érdekesebbnél érdekesebb cikkek és szépirodalmi közlemények találhatók. Tanulmányai közül főleg az alábbiakat kell kiemelnünk: Sándor Pál: A Carta del Lavoro, Bihari Béla: A mai román középiskola, Décsi Huber István: A képzőművészet és a társadalom, Neufeld Béla: A fasizmus értelme, Silbermann Jenő: Az elemzés, Lányi Árpád: A vajdasági magyar irodalom vitája, Bányai Imre: A publicisztikai gondolkodás természetrajzához stb., stb. A Kulturkrónika, Természet és technika, Szemle és Disputa rovatokban husz kisebb cikket vesz az olvasó. A kitűnő szépirodalmi darabokon kívül kimerítő lapszemlét közöl a világ legfontosabb sajtó organumaiból. Előfizetni chajtónak ingyen küld mutatványsszámat a Korunk kiadóhivatala: Cluj, Calea Marechal Foch 13.

Szép fehér fogak?

Ez a legszebb természetes ékessége az embernek.

A Chlorodont megőrzi a fogak szépségét és egészségét. Ha reggel és este használja, a

Chlorodont fogpaszta

vakító fehérre teszi a fogakat, anélkül hogy az értékes fogzománcot megtámadná.

Az aranyosparti Philadelphia

Ezt a címet adtam Tordának 1916-ban. Ekkor tettem be először lábamat az Aranyosszék szívébe. Mert ez a város az Aranyosszék szíve. Egy csomó szintizta magyar lakossága közsé-
ség öleli körül zsíros termőföldjeivel, kacagó gyümölcsfákkal és katonás glédában sorakozó szőlőkkel beültetett lankák veszik körül a régi fejedelmi városkát. Nevezetesen erdélyi fészkek ez, amelyhez a leghősibb lendületű erdélyi történelmi vonatkozások és a groteszkuságig menő utrás anekdoták fűződnek.

Itt mondták ki a vallásszabadságot és ennek a városnak híres mesterműve fahídjára volt belevésve a mosolyra készítő megállapítás:
EPÜLT ITT HELYBEN TORDÁN.

A tréfás megjegyzések azonban leszorultak a borközi fehér asztalok anekdotázó társaságainak kedélyes történetei közé. Torda városa példás polgári szorgalmával, hatalmas vállalkozásaival évtizedek óta kiváltotta magát a tréfás szállóigék rusztikus világából. Ennek a kis félreeső erdélyi városkának hatalmas gyáripára volt és olyan arányokban kezdett fejlődni, hogy a szédítő iramu versenyben elébe vágott a gögös és nagyképű városok elé.

Nem indokolatlanul írtam több mint másfél évtizeddel ezelőtti cikkem élére az „Aranyosparti Philadelphia” címet.

Mikor az Aranyosgyéresről Tordát összekötő szárnyvasúthól kiléptem, éneke feszülő, füstölő kémények sokaságát láttam magam előtt. Igen bizony, a primitív, de a tradíciókat szívesen őrző, alig másfél évtizeddel ezelőtti számláló városka elején amerikai kép tárult elém. A kémények, az előretört civilizáció szimbolikus tornyai, valami különös ellentétet szolgáltatottak a közvetlen szomszédságukban levő humoros jellemzők fahidnak. És minden kémény okáda a füstöt, gigászi moraj remegtette meg a levegőt. Telt vagonok százai vitték, szállították Tordáról a cementet, a gipszet, az üveget, a sör, a szódát és az ipari termékek más feldolgozott cikkei, sugárirányban szerte az országban. Mintegy hatalmas ütőér, dobogott itt az élet.

Lehangoló viszontlátás. Haldokló várossal találtam magamat szemben. Hiszen ez a város még az impérium utáni időkben is, 1924-ben, kulminációját érte meg a konjunktúrának. A vállalkozási kedv, mint valami lázas betegség, terjedt el ennek a városnak minden idegén. Ma a gyárművek komoran és fenyegetően merednek fel a borus felhőkre, a kazánokban kihalt az életadó tűz, a gyárműhelyek siketen konganak az ürességtől.

Valamikor ebben a városban gazdag, gondtalan polgárság élte büszke életét. Ma komor és gondterhes arcokkal, hallgatósá mülhelyekkel, kopott emberekkel találkoztunk.

A lakosság leszegényedett, a város adósságok terhe alatt roskadozik. Pedig pár évvel ezelőtt még milliók voltak a város kasszájában, ma a város trezorjai üresek és csak milliókról szóló hitelleveleket találunk bennük.

Lassan-lassan kialszik az összes kopókban a tűz és Torda sötét, nagyon sötét napokra ébredhet rá. Ismét odáig juthat, ahová évtizedekkel ezelőtt önző urak érdekei akarták juttatni, amikor pusztán csak azért, hogy grófi hirtokokon haladjon át a fővonal, a vasút természetes irányában levő Tordát mellőzték s egy hitvány szárnyvonal bekapcsolásával tették bénává. Torda ismét aljában fekszik s a gázcsöveken keresztül megzabolázott természeti erő: a földgáz sem segít rajta.

SPORT

Az EKE tordai csoportja fáradhatatlan propagandában, munkájában való önzetlenség, a szabad természet imádata vezeti, s ez a munka egyre eredményesebb, egyre több azoknak száma, akik behódoltak az őstermészetnek s minden szabad idejüket a hegyek között töltik, felszabadultan, boldogan, minden gondot, amit az élet rájuk mér, elfeledve, megittasulva, visszatérve az egyetlen igazhoz, Széphez: a Természethez.

Még az elmúlt években Tordának három jól megszervezett sportklubja igyekezett a többi erdélyi városok színvonalát lépést tartani. A város egyetlen pályáján nem egyszer budapesti csapatok is játszottak.

Egy év óta a tordai sportélet — megfelelő pályai hiányában — megszűnt, mert az egyetlen sportpálya az állami főgimnázium tulajdona s annak igazgatósága — nem tudni milyen okokból — a pálya használatát megtiltotta.

A város ezelőtt egy évvel tervebe vette egy modern pálya felépítését, amelyről a városi intérimár-bizottság a tervrajzokat és annak kb. 200 ezer lejt ki-tető költségvetését ki is dolgozta. Sajnos, hogy mindezt a mai napig csak terv maradt, mert egyes tanácsstagok véleménye szerint Tordán a sport nem fontos kérdés. Itt az indolenciából csinálnak sportot.

A kihamvadt kazánok között

A halálraitélt tordai gyáripár

A nagyipar szövetségének huszonhárom tagja Tordán hétre apadt le — A gyáripárosok országos szövetségének tordai fiókjától kaptam a következő adatokat

Két évvel ezelőtt huszonhárom tagja volt az UGIR tordai fiókjának. Ez a szám ma hétre apadt le. És semmi remény sincs arra, hogy az ijesztő pangás javuljon, sőt ellenkezőleg, a tendencia csak lefelé rohan.

A cementgyár impozáns modern toronyként egymásmellé épített három óriási kéményéből csak egy füstöl. A hatalmas üzem legnagyobb részében megállt a munka. Pozitív információim vannak arról, hogy rövidesen, ha nem is végleg, de egy időre egész bizonyosan meg fog állni az egész üzem. Egyrészt az építkezési dekonjunktúra, másrészt a tulprodukciónak okozta ezt. Sőt, katasztrófális kilátások.

Más adat a cementgyárról. Ezt a polgármestertől kaptam.

A cementgyár 1930-ban még egymillió nyolcszázötvenezer lej városi pótdadót szolgáltatott be a városnak. A következő évben Torda városa már csak kilenvenezer lejt profitált. Hogy miért nincs építkezés? Ezt nyilvánvalóan a cementkártya eredményezi. Összehasonlítva a cementkártya ténylegével az itteni cementárakat, a magyarországi és csehszlovákiai cementárakat, a magyarországi cement ára ezzel szemben 12.000 lej. Pedig az energiaforrás mennyivel olcsóbb itt. Hiszen a tordai ipar hetven bányért kapja a gáz köbméterjét, holott a magánfogyasztásban ugyanannak az ára 1 lej 22 bani.

De vegyük sorra a nemrégiben még virágzó

tordai gyáripár gránátfeldolgozó árkaival.

Legelőször a parkettgyár omlott össze. Ez 1930-ban szűnt meg. Simon Dávid, Hirsch Bruno, Hirsch Ernő, Vertán Endre és dr. Szenkovits Aurél hagyták ott vagyonuk nagyrészét.

Ezután következett az edénygyár, amelyet Tompa és Farkas alapítottak. Az edénygyár alapítása 1922-ben történt. Evekig szédületes konjunktúrákkal dolgozott. A mérlege két-hárommillió lej évi jövedelmet mutatott fel. Amikor a legjobban ment a gyár, kábán beugrottak egy új vállalkozásba. Megveszték a várfalvai villanyüzemet és gipszgyárat, villanyosi tani akarják Tordát és egész környékét.

Ez a vállalkozás teljesen balul ütött ki. De ez nem elég. Átvesszik a Csia-féle bőrgyárat, amelyet chamotte téglagyárrá alakítanak át.

„Ameddig a takaró ér...” közmondásos elve a gyakorlatban sohasem igazolta magát ilyen éles pontossággal, mint ez esetben. Nincs tökéletesen befizetve a Torda és környéke villanyosítása csak álomnak bizonyult. A hatalmas vállalat egy év után fizetésképtelenséget jelent és felszámol. A nagyarányú üzem 750 ezer lejért árverezik el. Ez az összeg azonban csak csekély morzsája az óriási teherkompleksumnak.

Hasonló sors éri utól Németi butorgyárat. Németi másfélmillióval szenved meg a dekonjunkturát.

Tulajdonképpen Németi is a Farkas et

Comp. edénygyár utópisztikusá megnövelt új vállalkozásának az áldozata. Ő is egyik tagja volt a részvénytársaságnak. A sors iróniája, hogy amikor a gyár halódva vergődött, Törökországból kapott nagy megrendeléseket, amelyek már teljesíteni természetesen nem tudott.

A cég egyik belfelügye, Farkas István. Idejében kiugrik a vállalatból és önálló vállalkozásba kezd, amely még ma is dacol a rossz gazdasági időjárással.

Halálra ítélték a tordai sörgyárat is. Pár évvel ezelőtt fuzionált a kolozsvári Ursus-sal. Nem jövedévből tette. A sörkártya kényszerítette erre a lépésre. Még a gépeket is elszállították Tordáról. Benéztem az üres munkatermekbe. Riasztó kép. Ugy néznek ki, mint felbontott testek, amelyekből kivették a szívet és a gyomrot. A sörgyárnál több mint 200 alkalmazott vesztette el örökre a kenyerét. A város pedig 140 ezer lejt veszített el az évenként beszállított pótdadóból.

Megszűnt a kémiai gyár. A tordai kötőmunkák és bőrgyár, a tordai fatermelő részvénytársaság, Bardócz Ferenc timár-üzeme, a Tilia-féle csokoládégyár még működik, de nem tudja már fizetni az UGIR tagdíját, kilépett.

Es megszűnt az amerikai pénzből 17 millióval investált téglagyár is.

Idejuttat 1933-ban az aranyosparti Philadelphia.

A kormány megemberelte magát és Sinfalvának 215 ezer lej kártérítést adott

A bűnvádi eljárás tovább folyik, de sohasem lesz vége

Az emlékeztető sinfalvai rombolások ügyében végre valami kedvező fordulat is bekövetkezett. Érdeklődünk Gál Miklós országgyűlési képviselőnél, aki a sinfalvai károsultak képviselője, hogy a sinfalvai károsultak kártérítésének ügyét képviselte a kormánynál. Végsőre fordultunk érdeklődésünkkel Gál képviselőhöz.

— Öröndöztet hirt közlök. A kormány 215 ezer lejt utalt ki a sinfalvai károsultak részére. A pénz kiutalásánál nem hallgathatom el Hatjegan Emil miniszter ur érdemeit, akinek köszönhető, hogy a kormány megértő és a gyors cselekvés álláspontjára helyezkedett.

— Mennyi volt az összes bejelentett kár? — kérdeztem.

— Hatszázhuszonkilencezer lej. A kormány kártérítési összegén kívül azonban a megye és Torda város magyarsága 188 ezer lejt hozott össze társadalmi úton és így megközelítőleg a

károsultakat kielégítjük. Az összegek kiosztása vasárnap délelőtt lesz.

— Ezzel a gyászos emlékü sinfalvai eset végre lezártnak tekinthető?

— Nem! — válaszolja Gál képviselő. — A bűnvádi eljárás tovább folyik, de előre kijelenthetem, hogy ez egy végéig sohasem érő per lesz, mert egyik halasztás éri a másikat.

— Mi van az áprilisi tordai rombolás ügyével?

— Itt már merevebb álláspontot foglal el a kormány. Arra hivatkozik, hogy politikai választással kapcsolatos izgalomban követék el.

A rombolásokat az iparosügyet saját költségén már helyreállította. Van azonban ennek a sötét emlékü tüntetésnek két sebesülte is. Egy Zabolai nevű, akit főbelsőintézőnek és ma is állandó székfoglalásban szenved és Dezső Olivér, akinek keze nyomorék lett Ezek is perlik kártérítésért az államot.

Színház és mozi nélkül áll a város

Vízitőltem Torda polgármesterénél. Beszélgetés közben szomorú számadatokat sorol fel.

— Torda városának kasszájában 1922-ben az évi zárlat után még kétfélmillió hatszáz ezer lej készpénz volt. A viszonyok tendenciózus rosszabbodását jelzi a további évek diagramja. Huszonkilencben már csak 500 ezer lej készpénzzel rendelkezünk, de nem volt semmi adósságunk.

— 1930-ban négy és félmillió lett az adósságunk, harmincegyben hat és félmillió, ma pedig hét és félmillió lejnél tartunk. Mindez deficit, üzleti nyelven szólva, ráfizetés, anélkül, hogy egy bani kölcsönt is felbottintunk volna.

— Szóval nem lehet tervbe venni újabb beruházásokat?

— Szó sem lehet róla. Egyedül a színház, illetve mozi voltunk kénytelenek becsukni pár hónapra, átalakítás végett. Csak decemberben tudjuk újra megnyitni, addig színház és mozi nélkül marad a város közönsége.

— Mi lesz a téli hónapokkal? Lesz munkanélküli segély?

— Mindössze százhatvenezer lejtünk van erre a célra. Morzsának is kevés. Tapaly nyolcszáz munkanélkülit segélyeztünk, most pedig valószínűleg emelkedett ez a szám s a segélyösszeg bizony neveltségesen csekély. Itt már csak társadalmi megmozdulás segíthet — fejezte be sötét mondanivalóját a polgármester

„Desire Samu, Turda...”

Egy érdekes távirat a pelesi kastélyból

A Magyar Kisgazdapárt részvételén szervezőgyűlésének különös utóepizódja.

E hó 22-én, a Bárdos Péter elnökle alatt álló Magyar Kisgazdapárt, vasárnap délelőtt a tordai Sörkerti Vendéglő nagytermében szervező gyűlést tartott. A gyűlés a vezetőség részéről Bárdos Péter, dr. Réthi Imre kamarai képviselő, dr. Leitner Mihály volt dévai magyarpárti elnök és Samu Dezső jelentek meg. A gyűlésen, a legjobb akaratú sem lehet mondani, hogy sokan lettek volna. A legkülönösebb és a legjellemzőbb az volt, hogy egyetlen kisgazdát sem láttak abban az ötven-hatvan embert kitevő csoportban, amely a Sörkertben összegyűlt.

A gyűlés lefolyásával nincs okunk foglalkozni. Hiszen már idejét is multa. Volt azonban a gyűlésnek egy pikáns kísérő eseménye, amelyről a legkülönösebb találgatásokkal és kombinációkkal beszélnek Tordán.

A kisgazdapárt gyűlése után két napra egy távirat érkezett Tordára, Samu Dezsőnek. A Kisgazdapárt szervezőjének a címére. Közelebbi cím nem volt a táviraton s a posta zavarban volt, hogy ki-nek kézbesítse a táviratot. A posta úgy próbált segíteni magán, hogy egy pár magyart urhoz és magyar egyesülethez elküldte a táviratot, a címzett lakhelyének közelebbi megjelölése végett. Nagyot néz-

tek, akik a távirat címét elolvasták. A távirat címe a következőképp hangzott:

DESIRE SAMU, Turda.

Preşedinte partidul fărânişt maghiar

Mindebben még nem lehet semmi különös találni. A távirat postabélyegzőjén azonban a következő hely volt megjelölve:

„Castel Peles”.

A jó tordaiak most azon törik a fejüket, hogy mi összefüggés van a pelesi udvari kastély és Samu Dezső között. Mindenesetre nem valószínű, hogy az udvar maga érdeklődött volna a Kisgazdapárt tordai szárnypróbálgatása iránt.

Torda város viz- és villanyügye

Áll a polgárság életének homlokterében. A megdöbbenés és irreálisán megdöbbenés tordai polgárság adóssághozza mellett minden vonatkozásban kezd a méltó helyét elfoglalni a viz- és villany ügye, amelyek magas árai miatt — különösen a viz — immár végzetes süllyt a nehezednek a terhek alatt megrokkant polgárságra.

A villanyáram kikapcsolása miatt tömegesen sötétülnek el a polgárok házaik, a vízvezeték lezárása sem történik a villanyáram kikapcsolása nélkül... Minden nek a nehezen behajtható hátralékok az okai.

Torda városának hatalmas követelése van e címen polgárságától. Hátralékok, amelyek hosszú esztendőket óta fennállnak, amelyeknek behajthatatlanságában szemben a hatóság egyebet nem tehet mint megszakítja a szállítást. A hátralékos polgárság nem részesülhet jó hosszú ideig a villany és vízvezeték áldásában a város ezzel szemben jövedelmétől esik el. Ez különben csak a villanyra vonatkozik, mert a vizet még a kikapcsolás esetén is fizetni kell. Ezen nehéz, áldatlan helyzet sürgősen racionális megoldást kíván.

A választások előtt több többségi választás a viz- és villanyárak leszállítását ígérte. Ez ígéret beváltása azonban elmaradt. Pedig, ha a mezőgazdasági termények, ruhaneműk, húsrak stb. árak 40-50-60 százalékos esést mutatnak, a kolozsvári, sőt sérelmes, hogy egy viz Tordán 20-30 baniba kerüljön. A várt átalány-árak változatlanul állanak és hosszú sora óta, jóllehet a valóság az igazolja, hogy a polgárság ezeket az árakat megfizetni nem tudja. A vízidj leszállítása tehát egy olyan kérdés, amely gőz megoldásra vár.

Halász Sándor balkáni riport-sorozata:

Kemal, Kemal, Kemal....!!!

Ezeregyéjszaka meséi a Boszporuson,

amelynek népe a tízéves köztársaság ünnepét ünnepli

Diadal és örömnép, amely egy negyedmilliárd lejbe került

Konstantinápoly, november 5.

Ez már nem a normális nacionalista láz. Ez az ujongó öröm és fékevesztett ünneplés már nem is tömegpszichózis. Ez a transz maga, ilyen a transz és így nyilvánul meg Keleten.

A területének negyötödével Ázsiába visszaszorított Törökország tegnap ünnepelte köztársasági életének tizedik születésnapját. Ezért az ünnepség, amely tegnap kezdődött és még holnap is tart. Három napig szünetel az élet az egész birodalomban és ünnepelni kell. Muszáj!

A törökök engedelmese: ujjonganak és lelkesednek.

A félország vigágát végig néztem az éjszaka. A görög peagevonalon Adrianopel az első török állomás. Itt keltett fel álmomból először Kemal pasa. A csendes éjszakában fekete tömeg hőmpölyög az expressz elé. Dalol és ordít szakadatlan. A Kemal-himnusz énekelik: vadul, rekedten, részegen és részegülten. A szuflita az állomás épülete, amelyet elborít a lobogó-áradat. Nagy, széles vörös lobogók díszítik a kivilágított állomási épületet. A lobogókról leordít a félhold és a csillag.

A tömeg befejezi a himnusz és int a — „cigányoknak”. Előlép az ázsiai klarinétos és jajgat, de ritmikus melódiába kezd. Mögötte a dobos üti a nagy dobot. Valahogyan ütövel és kézzel egyszerre. A tömeg táncol, aztán abbahagyja és ismét a himnusz bõgi.

És tovább, végig a kietlen és lelketlen török fennsíkon ezer szemmel égnek a kis zsupfedele, lapostetű török falak. A robogó nyugat utazó bárkái hirtelen valamért megállanak és ilyenkor valahonnan messze és vonitva ismét ide hallat-ezik a Kemal-himnusz.

Három napon át Törökország szünet nélkül énekl a Kemal-himnusz.

A hajnal eloltja a fényáradatot és előbukkan a vörös zászló-erdő. Minden háztulajdonosnak legalább három félholdas, csillagos lobogót kell kitűznie és ablakonként legalább két égőnek égni kell. Ahány ház ma Törökországban áll, azon nem három, de legalább tizenhárom zászló leng. A „három” zászló gyanus. Aki három zászlót tűz ki, az éppen csak hogy polgár. Aki igazán szereti a hazáját és aki tisztán imádja Kemalt, annak legalább tizenhárom zászlót kell kitűznie.

Vetélkedik és veri egymást a patriotizmus és sovinizmus fitogtatása. Nagy zászló, kis zászló. Vászonn zászló, papír zászló, keleti szőnyegek és virágok, ablakon, kapun, erkélyen, villamoson, fiakkereken, kirakatában, a cukrászdák tésztaínak közepébe szurva. És mind e „pompa és hő-dolat” közepén ott a Kemal kép. Aki kicsi képet tesz ki, az nem jó hazafi. Aki keskeny keretbe foglalta a képet az sem imádja eléggé a Ghazit.

Három napra zászlóköntös mögé bujt Konstantinápoly és új hangnemből zúg a keleti zivaj. A nagy keleti világvárosban ma csak a zászlók élnek és a csodálatosan színes, meleg, szinte augusztusi délelőtti csak a himnusz rekedt üvöltése az ur.

Egy pillanatra sem hagyják abba. E percben, mikor e sorokat írom, este kilenc óra. Állítom: tegnap éjszaka óta soha, egy pillanatra sem hagyták abba. Ordítják, zugják és üvöltik a himnusz.

Nem agyis néha, hogy — éneklük. A juh-hus égett illata, a hal átható szaga, a párás levő tengeri aromája összekeveredett ezzel a határtalan feszültséggel és fékteljesztett lelkesültséggel.

Nem lehet leírni és megírni, hogyan lehet, hogyan hat a bennszülöttre. Tíz éve, hogy felrugták a sevrési békeszerződést és kiüzték — mit cifrázzuk? — kirugták az angol-francia-olasz megállást és a — görögöket.

Azóta nap-nap mellett ököl-betűkkel harsogják a lapok: Kemal.

És azóta nincsenek lapok és politikusok, akik fel mernék tenni a kérdést: miért éppen Kemal?

Csoda, hogy ma, tíz év után, már megveszték és beleszédültek az önnaguk nagyságának imádatába a tömegek?

Ezrek tömege hőmpölyög a Taxim-téren a Kemal-szobor körül. Ötven diadal-íven vonul keresztül ez a massa, mire a Taxim-térre jut. Hangszórók bõgnek felé. Maga Kemal beszél. Már gramofonlemezen vannak az ünnepi beszédei és felerősítve azokat ordítja a hangszóró. És hóféher kagylókkal stilizált vörös oszlopok fogadják a tömeget. A kagylókból Neo-fény vetül a szoborra.

A szobortól balra kétemelet magas emelvényt építettek. Innen szökik a víz. Három sugárban tör az égre és minden sugár-kéven más-más színű fény.

E szépségtől részegülni lehet.

Közel akarok menni ehhez a „technika-csodához”, ehhez az „Ezeregyéjszakahoz”. Meg akarok állni: csak egy percre! Csak egyetlen percre!

Nem lehet. Elseper a tömeg. Belesper a legenrópaibb negyed küszöbére.

És közben a házak tetejéről, a mozik reklámjai mögül, a kétemelet magas kávéház-teraszok rejtekeiből permanensen bõg a hangszóró.

A himnusz bõmböli: a Kemal-himnusz. És a tízezrek kórusa vele ordít.

Lárma, lökdösés, taposás, örjítő autó-kavarodás, törökök, arabok, cserkeszek, örmények, abessziniai feketék, ezer nyelven beszélő ezerféle népi tömegek sodrában az utcán európai ruhás urakkal barátkozom.

— Ez maga a Bábel! — mondom.

— Ezernyelvű Bábel, de egy kórust és egy nyelvet fuji! — mondja az egyik sze-

Vagy Kemal, vagy összeomlunk és elmerülünk!

Az egyik hitlerbajuszos (később derül ki, hogy orvos és éveket töltött osztrák és német egyetemeken) két kezét kitarja és úgy bõmböli tul és a fülembe az ígét:

— *Vagy Kemal, vagy összeomlunk és elmerülünk!*

Belemelegednék éppen, a legjobb úton vagyunk ahhoz, hogy politikai vitába keveredjünk, mikor egyszerre ismét szét-szakít a tömeg.

Az orvos még csak annyit kiált felém: — Menjünk a Boszporuszhoz! Felvonul a flotta! A palota elé!

És megyünk.

Néha látom az orvost, néha csak sejtem, hogy merre jár. Végig a Grand rue de Perán visz a tömeg. A lábamnak sehol sincs kontaktusa már a földdel. Megyek, mert sodornak. A kabátom három gombja közül kettő már leszakadt. Az egyik félkeztyűt lehuzta a kezemről egy testes kövér nagysága surlódása. Aztán autómagcsóra kapaszkodik az orvos. Én egy másik autóra és megyünk.

Vég nélküli sodródásban döcög az autó. Már nem is tűnik. Beletörődött, hogy Kemal, Kemal, Kemal.

A villamosok is csak vándorognak. Az emberfűtők rajta a himnusz énekelik. A 16-os villamos az első strófa harmadik soránál tart, a 9-es villamos a második strófa hatodik sorát most fejezte be. Mindegy: Kemal, Kemal, Kemal.

Az autó mellé szorul egy elegáns gígg. A bakon a kocsis mellett egy kis fehér-szörű édes kutyus. Piros szalag a nyak-örve és az örv csatjába beletűzték egy kis félholdas vörös papír lobogót. A kutyá dühösen csahol. Egyedül neki nem tetszik Kemal.

Az új híd előtt az orvost lesodörja az autómagcsóról az áradat. Magam is leugrom. Nem akarom elveszíteni. Utána furakodom és most együtt megyünk a palota felé.

Ami selejt, kalandor, matróz és lunpenproletáriátus máskor a híd melletti kikötő szűk utcáiban tanyázik, mind itt hőmpölyög most a palota felé. Lefityegőszájú arab nők viháncolnak mellettem, szakállas mohamedánok szoronganak mögöttem.

A forgalmi rendőr, — gyönyörű, modern, barna férfi — még sipol egyet-kettőt, aztán az ereje őt is elhagyja.

Az ordító és éneklő tömeg előnti a Boszporusz partját, ahol éppen e percben szalad az égnek az első rakéta.

És utána megindul a mesejáték. Tündéri fényvilágított nagy, lomha csatahajók vonulnak fel az Aranyszarv öböléből. Az élen a „Göbben”, aztán a bűvár-hajók és a kisebb egységek. Felállanak a palota előtt. Mögöttük felvonul az egész

hadi és kereskedelmi flotta: nagy személyszállító gőzösök és kicsi kis parti járművek.

A Boszporusz megtelik és a hajók vilány-körtéinek glóriái megvilágosítják a tengerpartot. A fényszórók az eget kutatják.

Skutáriból színes rakéta-eső köszönti a Ghazit.

Kemal, Kemal, Kema!!!

Hurrá! Hurrá! Hurrá!

És a himnusz. Ismét és újra.

Már éjszaka egy óra van és még mindig.

Seherezáde ezerkettedik meséjének sohasem akar vége lenni.

Még mindig nem értem.

Mit ünnepel ez a milliós tömeg? Kemal kitépte a törökök kétezeresztendős szívét és műszívet tett a helyébe? Ezért az öröm?

Azért az öröm, mert diktatura van? Azért, mert száműzték a szabad szót, börtönbe ültették az ellenvéleményt, le-tépték a fezt és a fátyolt? Az ázsiai ember valóban európai akart lenni? Boidog, mert belegyömöszölték abba az európai gazdasági és politikai rendbe, amelyből mi szivesörömet kimenekülnénk?

Nem értem. Nem és nem és nem értem. Az orvos valamit magyaráz, amit mégis megértek:

— Törökország évi büdssége 210 millió

BUDAPEST

Svábhegyi Szanatórium

Subalpin 430 m.

DIÉTÁS

GYÓGYINTÉZET

Már napi

P. 16-tól.

legideálisabb őszi-téli klimatikus üdülőhely. Intenzív magaslati insolatio. Páratlan klímát a főtársa.

Legelsőrangú szanatórium! el-látást nyújt 5-8-szori diétás étkezéssel, vízkurával együtt.

liden és — dühösen.

A fojtott dühre nem reagálok, csak a szelidség látszatát veszem észre és köte-kedem:

— Ebből a mesterségesen örületté csigázott entuziazmusból igazán nem tudom, hogy hogyan tetszik Törökország népének Törökország új államvezetési rendje? A fékevesztett és vaddá izgatott tömeg lelkesedését az objektív szemlélőnek nem szabad félreérteni!

Még négyen állanak meg az utcasarkon. Az egyik törökre fordítja, amit mondtam. Aztán egyszerre mind: ki franciául, ki törökül, ki németül, ki arabul, magyarázni kezd.

Nem haragszanak — mondják —, mert idegen vagyok. Tegnap jöttem és így még nem tudhatom, hogyan él a „felszabandult” török nép. Mig meg nem győződöm arról, hogy mi van itt és hogyan festődött át az élet, higgyek nekik. Addig is állítják és esküsznek rá, hogy ennek a népnek éjjel és nappal, reggel és este ordítania és üvölnie kell: Kemal, Kemal és ismét Kemal.

török font. Ez az ünnepség harmincmillió fontba került.

— Az évi büdssé egyhated része erre a három napra pazarlódik? — kérdelem ré-mülten.

— Igen! Harmincmillió font! Sok pénz, de megéri, mert ébren tartja a nacionalista lelkesültséget és a sovinizta entuziazmust. Ez kell. Csak ez kell. Enélkül a mesterséges láz nélkül Törökország ma már nem élne és nem lenne.

— Igen — mondom lemondóan — most már értem.

És közben nem értek semmit és azt sem értem, hogy miért szorongatom olyan görcsösen a balkezemben megmaradt fél-keztyűmet, amelyre soha többé semmi szükségem sem lehet.

Egy fiatal matróz hátbavágja a mellettte szorongó „démont”.

A könyökét én kapom. Pontosan a vesémbe döfődik.

Felszisszenek és a messzeségbe nezek.

A Márvány-tenger Leander-szigetének templomszerű villanykörte-tornyáról most szökik az ég felé a rakéta-áradat.

A tömegnek nagyon tetszik, mert újból rázendít a himnuszra.

Ide, a szállodába, már alig hallatszik fel az ének. A lélek bírná, de a hangszá-lak kimerültek.

Ma már csak rekedt suttogás hódol a Ghazinak, a Győzőnek.

SPORT

Rövid sporthírek

Az olasz bajnokságban az Ambrosiana vezet. A Juventus Mindszentek napján kikapott a 16. Napolitól.

A magyar bajnoki szezon május 7-én be akarják fejezni, hogy semmi akadály se legyen a világ bajnoki tornára való előkészületeknek. Ezért a magyar futball tavasza már decemberben kezdődik: az 1934 tavaszi szezon első fordulóját már az idén, december 10-én lejátszzák.

Ferencváros-Hungária derbi lesz vasárnap Budapesten. A lecsúszott Hungária a bajnoki táblázat 11-ik helyén, a Ferencváros az első helyen áll. A mérkőzés ennek ellenére is derbinek számít. Utoljára ez év április 23-án találkoztak a két csapat, mikor is a Hungária 2:1-re győzött.

Norvégia bajnokesapata, a Frigg FC a jövő év májusában Romániába jön és több mérkőzést játszik. Szó van a Rapid, a világhírű bécsi csapat romániai turnéjáról is.

Kiepuráról, a világhírű tenoristáról kiderítették, hogy régebben neves fát-végzett.

ballista volt. A hőstenor Sesnoviec lengyel városban, a Viktória csapatában játszott jobbszélsőt.

A newyorki boxbizottság elhatározta, hogy a négy ökölvívónak, akik ki vannak szemelve a Carnera elleni meccsre a bajnokságért, először meg kell küzdenie Ray Impelletiere amerikai olasz bajnokkal. Impelletiere méltó párja Carnerának, amennyiben magasabb, mint az olasz husterony és 118 kiló. A négy ökölvívónak: Max Baerne, Loghran Tomlynak, King Lecinskynek és Johnni Riskonak meg kell mutatnia, hogy jobbak az amerikai-olasz óriásnál, különben azé lesz a dicsőség, hogy szembeszállhat Carnerával.

Erdély és Munténia kerületközi ökölvívó mérkőzés lesz Kolozsváron november 12-én.

Az Universitateára a multkor kiszabott büntetést minden valószínűség szerint megsemmisítik.

A budapesti amatőr válogatott Can-nesben a város válogatottjával 1:1-re végzett.

K Ö Z G A Z D A S Á G

Csehszlovákiában gyengé az alma és a diótermés

(Prága) A csehszlovák statisztikai hivatalnak az idei gyümölcsstermésről kiadott előzetes jelentéséből megállapítható, hogy az idei termés ott is meglehetősen gyengén sikerült.

Legrosszabb az almatermés, mert ebből a múltévi 3.19 millió métermázsaival szemben ezidén csak 1.73 millió métermázsa termett, viszont a körtetermés a múltévi 0.49 millióról 1.25 millió q-ra emelkedett. Dióból a múltévi 91.640 q-val szemben ezidén csak 87.370 q termett. A többi gyümölcsből a következő mennyiségek termettek: cseresznye 525 ezer (682 ezer), meggy 63 ezer (50 ezer), szilva 1.5 millió (2.65 millió) q.

Kipusztul a kézműipar Tordán

Százával adják vissza az iparosok iparigazolványukat

A kézműipari termelési módhoz Tordát évszázados tradíciók fűzik. Nem csoda, hiszen a fejedelmek kegyelt városa volt, amely józan és szorgalmas lakosságával vezető presztízst vívott ki az erdélyi iparos-városok fölött. Hasonlítsuk össze a múltat a jelenettel. Nem az az egész régmúltat, hanem a közelit.

Gențiu dr. polgármester irodájában találkozom Nagy Mózesel, a tordaiak tiszteltreméltó református lelkészével. Valóságos sirámként hangzik el a régi metszési lelképítő ajakáról, amikor híveinek, a tordai civiseknek leszegényedéséről beszél. Minden szavát megerősíti Gențiu polgármester. Tehát nem papos túlzás, hanem reális statisztikai tények és adatok beszélnek a tordai polgárok elproletarizálódásáról.

Torda a csizmadiák, timárok és fazekasok fészke volt. Háromszáz csizmadiaiparos vitél el innen echős szekerekben hűs áruít vásárol-vásárra, az egész országban. A timárok egy egész utcát uraltak. Egész Erdélynek itt volt a legnagyobb timár ipara. A fazekasok áruit, fel egészen az Alföld széléig és lefelé a román határig, keresték a vásáros piacokon. De fel kellene említeni a szűcsök és hűs tordai kalaposok céheinek országszerte ismert renomáját is.

Ezzel szemben mit találunk ma? A háromszáz csizmadiából több mint kétharmada adta vissza az iparjogot. A Jósika-utcában ötven timár dolgozott. Ma hirmondónak sem maradt belőlük. Hosszas kutatás után találtunk egy timár munkahelyet: a Galambos testvérekét. A fazekas ipar teljesen tönkrement. Ezekből sincs már, talán csak egy-kettő ha dolgozik elárvult korongján. Jellemző például, hogy

a múlt évben százhuszonöt iparos mondott le az iparjogáról. Ebben az évben pedig eddig száztiz iparos adta be iparigazolványát.

Önként felvetődik a kérdés. Mit csinálnak, miből élnek ezek a családok? A választ az ipartestület városszerte tisztelt elnöke, Farkas Miklós adja meg.

— Zugiparosok, kontárok lettek a legjobb iparosainkból. Beadták az iparukat, hogy ne kelljen azért kibírhatatlan adót fizetniük. Hogy kibújjanak a taxák alól. Hogy egyenlőtlen konkurrenciát csináljanak az iparigazolvánnyal rendelkezőkkel. Százzszámra megy Tordán a zugiparosok száma. Ez ellen tenni semmit sem lehet.

Megerősíti ezt a beállítást Gál Miklós, Torda magyar képviselője.

— Az adózás kulcsa olyan óriási Tordán, hogy ebben meg kell halnunk. Az igazságtalan adókiivetés a magyar kisipart elsorvasztja. A kivétel teljesíthetetlenül magas. A behajtás pedig könyörtelen. Elárvarezt és lefoglalt holmikkal, butorokkal, műhelyberendezésekkel van zsúfolva az adóhivatalok raktára. Ezeket a szomorú egzekváló szekereket Torda lakossága már megszokta, pedig a kincstár sem ér semmit a felraktározott tárgyakkal.

A tordai kisipar munkásai holnap vándorbotot vehetnek kezükbe, mert gyári munkának sem állhatnak be, mert a gyárak is mihamar követni fogják sorsukat.

★ A kamatokra vonatkozó érvényben lévő összes törvényes rendelkezések különös tekintettel a konverziós törvények intézkedéseire. Teljes román szöveggel, magyar fordítással, magyarázatokkal és kamattáblázattal. Közreadták dr. Gáspár Gyula és dr. Váradi Ödön ügyvédek. Ára 20 lej. Postai küldéssel 23 lej. Kapható a Brassói Lapok könyvosztályában.

Hivatalos kimutatás szerint:

Romániában sorvadóban vannak a magyarok, a németek és a zsidók

Amit a statisztika beszél

A hivatalos kimutatást a Patria is közli

Bukarest, november 5.

A statisztika a társadalmi jelenségeket számokba összemarkoló kimutatások tudománya, voltaképp nem örvend nagy népszerűségnek. Inkább szakemberek kukkantanak bele a „száraz” táblázatokba, a nagyközönséget vagy nem érdekli, vagy a szeme elé se kerül. Pedig párat-

lanul érdekes tanulságokat lehet levonni ezekből a számoszlopokból.

A népesedési hivatal legutóbb kiadott jelentése újítást is hoz: feltünteti az élveszületettek és holtak arányszámát nemzetiségek szerint.

Nevezetesen:

	százalék élve született	százalék halál	
románok	78.8	75.7	3.1 százalék szaporodás
magyarok	4.9	6.7	1.8 százalék csökkenés
németek	2.4	3.6	1.2 százalék csökkenés
zsidók	1.9	2.3	0.4 százalék csökkenés
oroszok—ukránok	5.2	5.0	0.2 százalék szaporodás
más nemzetiségek	6.8	6.7	0.1 százalék szaporodás

A táblázathoz az intézet maga a következő kommentárt fűzi:

— Ez a kimutatás a múlt év június havának adatait tartalmazza és a kisebbségek arányszámát nem ismerjük még teljesen és pontosan, továbbá az 1930-as népszámlálás adatai sincsenek teljesen feldolgozva. Mégis az a következtetés vonható le, hogy a magyaroknál, németeknél és zsidóknál több a halálozás, mint az élveszületés, ami messzeható következményeket rejt magában ezekre a nemzetiségekre nézve.

Mindenestre az élveszületettek és holtak arányba állítása még nem adja teljes

képét a népesség változásának. Ezt külön táblázat mutatja.

Ebben a táblázatban az első rovat a nemzetiség nevét, a második az élveszületettek számát, a harmadik a halálozások számát, a negyedik a tiszta szaporulatot, az ötödik pedig a szaporulat százalékarányát mutatja a születésekkel szemben. A hatodik rubrika végül egész Románia lakosságának átlagos, 47.2 százalékkal megállapított szaporulatával hasonlítja össze az egyes nemzetiségek szaporaságát és kimutatja, hogy az illető nemzetiség hány százalékkal marad felül vagy alul az átlagon.

Románok	37.968	19.216	18.752	49.4 százalék	többlet: 2.2 százalék
Magyarok	2.376	1.694	682	28.7 százalék	csökkenés: 18.5 százalék
Németek	1.137	905	232	20.4 százalék	csökkenés: 26.8 százalék
Zsidók	906	581	325	35.9 százalék	csökkenés: 11.3 százalék
Oroszok—ukránok	2.510	1.286	1.224	50.0 százalék	többlet: 2.8 százalék
Más nemzetiségek	3.277	1.714	1.563	48.0 százalék	többlet: 2.0 százalék
Összesen:	48.174	25.426	22.748	47.2 százalék.	

Brassó megye állategészségügyi viszonyai

Brassó, november 3

Az állategészségügyi jelentés is azt mutatja, hogy a vármegyének sokat kellett harcolnia az idén a különböző pusztító járványok ellen. Hivatalos kimutatás szerint Brassó megye jelenlegi állatállománya, amely jóval nagyobb, mint az elmúlt évi, a következő:

Szarvasmarha 41.742 darab, lófajták 12.055 darab, sertés 19357 drb. juhifélék 49.559, kecske 373, tyukfélék 157.818 darab, pulyka 893, liba 2876, kacsa 4583 darab és 2272 méhkas.

A vármegyei prefektúra a termelés fokozására a mezőgazdasági kamara segítségével ugynevezett a megye területén és a sejtékbe tömörült gazdáknak Simmenthal fajtechneket osztott szét szaporításra és a tejtermelés fokozására. — Azonkívül óriási áldozatokkal rengeteg intézkedést fogantatottak az állattenyésztés érdekében. Ennek tulajdonítható, hogy Brassó vármegye állattenyésztése fokozatosan javul és egyre nagyobb a súlya az ország állatkivitelében. A lóállomány nemesítésére több fedezett állományt létesítettek megfelelő fedezett anyaggal. A fedeztetési költségeket is le szállították.

Az idei év legveszedelmesebb állatbetegsége a lépfene volt, amelynek hatalmas méreteiről annakidején részletesen beszámoltunk. Hirtelen tíz községben lépett fel a veszedelmes kór és néhány nap leforgása alatt 39 marhát pusztított

A megyei jelentés második része

el. Különösen a hegyalatti területek fertőzöttek meg olyannyira, hogy az állategészségügyi hivatalnak csak a legnagyobb nehézségek árán sikerült elejét venni a lépfene további pusztításának. A betegség olyan erősen fertőző volt, hogy három kezelő orvos is megkapta a bajt.

Heteken keresztül tartó munkával si-

került a megye teljes jószágállományát beoltani. A jelentés megállapítja, hogy különösen a román lakosság érthetetlen módon ellenszegült a védőoltások végrehajtásának

és tanítók is akadtak, akik a jószág beoltása ellen izgattak.

A jelentés előadója, a vármegyei főállatorvos bejelenti, hogy az utóbbi napokban fellépett a sertés pestis. A pestist Fogarasmegyéből hurcolták be Brassó megyébe. Ezért a belügyminisztérium jóváhagyásával a vármegye kitiltotta a területéről a vándorkereskedőket.

Visszaesett a román állatfelhajtás a bécsi vásárookra

A bécsi állatpiac forgalma az év első felében

Bécs, november 5

A bécsi vásári hatóság igazgatósága most tette közzé a bécsi vásárookra a folyó év első felében felhajtott állatokról és felhozott húsarakról szóló kimutatását. Az adatok a bécsi lakosság husfogasztásának csökkenéséről tanuskodnak. Az év első feléről szóló adatokból minden állatfajánál visszaesés állapítható meg. Ez a csökkenés borjunál és marhánál 15, hussertésnél 8, zsirsartésnél pedig 7.6 százalék. A marhapiacra azonban a kimutatott idő alatt

visszaesés csak a belföldi és román felhajtásnál mutatkozik,

a magyar felhajtás viszont emelkedett. A felhajtás adatai a következők (zárójelben az 1932-es adatok):

Marhaösszfelhajtás 51.383 (60.717), Fb-ből Ausztria 42.129 (51.276), Románia

1.566 (2.648), Jugoszlávia 3.316 (3.033), Magyarország pedig 4.372 (3760) db-ot szállított.

Hussertés 185.456 (212.483), melyből Ausztria 139.904 (149.932), Románia 4.092 (8.050), Jugoszlávia 2.108 (7.491), Magyarország 1.750 (521), Lengyelország 31.872 (46.489), Dánia pedig 5.728 db-bal részese-

edett. Zsirsartés: 113.993 (124.037), melyből Ausztria 365 (140), Románia 24.510 (24.269), Jugoszlávia 51.181 (61.960), Magyarország 37.022 (36.081), Lengyelország 568 (1567), Dánia pedig 329 db-bal szerepel.

A vágott borjuból 48.951 (56.870) lrb. volt az összbehozatal.

Leölt hussertés 24.061 (32.792) darab került a piacra.

Új hálékot kap a rendőrség

Régi panasz, hogy a rendőrség nincsen megfelelő épületben elhelyezve. Ezen a bajon segít most a város vezetősége, a mely tegnapi állandóválasztmányi ülésében elhatározta, hogy a Rózsa-téren levő városi vendéglő épületét többé nem adja bérbe, hanem ebbe az épületbe helyezi a rendőrségi hivatalokat. A rendőrség lakatanyája ezennel is a jelenlegi helyén marad. A Virágsoron levő épületet, melyben a rendőrség hivatalai ma vannak, a város vagy bérbe adja, vagy értékesíti.

A város támogatja az iskolákat

Brassó város felhívta az elemi iskolák iskolászekéit, hogy iskolaépületeiken a jövő évben tervezett átalakítási, illetve javítási munkálatokra vonatkozólag nyújtsanak be kimutatást, hogy aztán a város e költségek fedezetére a jövő évi költségvetésbe a szükséges összegeket felvehesse. Az e felhívás folytán beérkezett kéréseket tegnapi ülésében tárgyalta az állandóválasztmány. A szász iskola 175.928 lej, a római kath. iskola 227 ezer 587 lej, a református iskola 125.819, a magyar ev. iskola 86.700, a zsidó iskola 205.000, a gör. kel. felekezeti iskola 247.000 lej igényel. Az állami iskolák is megfelelő összegeket jelentettek be. Az állandóválasztmány a bejelentéseket áttette a mérnöki hivatalhoz felülvizsgálás céljából, ahonnan aztán a költségvetési bizottsághoz kerülnek, mert ez tesz javaslatot a költségvetésbe leendő felvétel tárgyában. Tegnapi ülésében az állandóválasztmány kiutalta az állami és felekezeti iskolák részére járó segélyt október és november hónapokra.

Bolonya elejére épül az új gör. kel. katedrális

Brassó város tanácsa már régebben ki-mondotta, hogy egy gör. kel. katedrális létesítése céljára megfelelő helyet biztosít az egyház rendelkezésére. Most az építési bizottság előterjesztése alapján az állandóválasztmány az e havi közgyűlésnek javasolni fogja, hogy a célra az igazságügyi palota és a posta között elterülő parkot engedje át a gör. kel. egyháznak.

A Székely Társaság felhívása

A Brassói Székely Társaság a karácsonyi ruhakiosztás előkészítése alkalmából felkéri a társaság iparos tagjait, hogy a társaság által elhelyezett iparos lanoncák szerződéseit 8 napon belül Rátz József gazda urnál (Hosszu-utca 14) feltétlenül bemutatni szíveskedjenek.

Brassó sportja

Vasárnapi sportprogram

Alant ismételtetn közöljük a vasárnapi brassói pontos sportprogramot:

A repülőgyári pályán:

D. e. 8.45: Vulturi—Soimii II. osztályu bajnoki. Bíró: Belindu
D. e. negyed 11: Astra—Ivria I. oszt. bajnoki. Bíró: Lakomcsik.
D. u. 1.15: Olympia—Izvorul. I. oszt. bajnoki. Bíró: Farkas.

D. u. 3: Crisana (Nagyvárad)—Brasovia. Nemzeti ligabajnoki mérkőzés. Bíró: Miuty Niculescu (Bukarest), határbírók: Lungu és Ruzicska.

Az Olympia-pályán tudvalevőleg csak d. e. 9 órakor tartanak barátságos mérkőzést a Brasovia és Olympia kombinált csapatai között.

Zernesten a Venus játszik az ottani csapattal II. osztályu bajnokit Susu bíráskodásával.

Az asztali teniszverseny, amely a kerület bajnokságáért folyik, vasárnap reggel kezdődik és estére ér véget a Hosszu-utca 7 szám alatt, a Héjja-vendéglőben. A rendezőség olyan értesítést kapott Kézdivásárhelyről, hogy az ottani játékosok jönnek.

Ugy a férfi, mint a női bajnokságokban az egyes és párosszámokban egyaránt, erős, szép küzdelemre van kilátás.

Siessen

biztosítson jegyet a

„Kék Madár“-hoz

melynek egyellen brassói előadása november 13-án lesz a brassói ASTRA-MOZGÓBAN.

Szaporítják a városi autóbuszok számát

A városi autóbuszforgalom fokozódó növekedése szükségessé tette, hogy a város vezetősége az üzemben levő gépek számának szaporítását napirendre tűzze. Az állandóválasztmány tegnapi ülése elhatározta, hogy négy új kocsit szerez be és a nyilvános versenytárgyalást e célból sürgősen kiírja. Egyidejűleg megbeszélés tárgyát képezte, hogy a gépeknél a benzín helyett egy újabb és jelentősen olcsóbb hajtóanyag alkalmaztassék. E kérdést tanulmányozás alá veszik, mert ha az új anyag megfelelőnek bizonyul, jelentősen alább száll az autóbuszok üzemeltetési költsége és leszámíthatók lesznek a viteldijak is.

Sulyos vád a gonosz mostoha és a bűnös apa ellen

A tragikusorsu Kertész Mária ügyében a brassói ügyészség elrendelte a vizsgálatot

Egy boldogtalan leány szörnyű szenvedése a megváltó vitriolig

Brassó, november 5.

Két és fél héttel ezelőtt a brassói Marzescu-kórházban kiszenvedett egy szép, fiatal leány. Egy héten keresztül felfutott a kórházi ágyon borzalmas kínok között. Az örök, a régi, az elmulhatatlan vitriol dolgozott.

A leány neve: Kertész Mária, huszéves, urileány, öngyilkos. Szeretett, szerelmében csalódott. Ennyi az egész, eddig sablonos dráma.

A kórházi ágyon fejeződött be egy huszéves ragyogó szépségű leány sorsa, amelynek különböző fejezeteiben felvonulnak: a kéjencséggel gyanúsított apa, a kegyetlen mostoha, a szerető, a vitriol, a közvélemény fölháborodása és végül az ügyész, aki a büntetőtörvénykönyvvel a kezében újra felidézte Kertész Mária már-már elfeledett kis életét.

KÜLÖNÖS DOLGOKRÓL SÜTTÖGNÉK A KÜLVÁROSBAN

Brassó elég nagy város ugyan, de az emberekben van bizonyos mértékű összetartás. Csoportokban élnek, kerületi szomszédsági szervezetekben és különösen egyazon utca lakói pontosan informálva vannak a szomszédsági kerülethez tartozó polgárok magánéletének összes körülményeiről.

Ennek tulajdonítható, hogy a tragikus

A főügyész megkezdi a kihallgatásokat

Radu Pascu brassói főügyész már két héttel ezelőtt megkezdte a raktárházutcai lakók kihallgatását. Másfél hét leforgása alatt harminc tanút hallgattak ki. És a tanuvallomásokból összeállították Kertész Mária tragikus életsorsának és megrázó halálának különböző láncszemeit.

Kiderült, hogy Kertész Mária már 12 és fél éves korában megkezdte az élet keserűségeit. Akkor már szüleinél lakott a Raktárház-utcában. Ekkor még gimnazista volt. A fiatal kiskorú gyermekleány naponta kisírt szemekkel panaszkodta legbizalmasabb barátnőjének, egy Vas Piri nevű jelenlegi tisztviselőnek, hogy édesapja különös dolgokat művel vele. Magához huzza az ágyba, fellütnöen simogatja.

Egy napon, halálsápadtan jött az iskolába. Szégyenkezett és azt mondta, hogy megöli magát. Később elpanaszolta barátnőjének, hogy édesapja ágyasává lett. Mindezt tanuk adták elő a főügyésznek. Akadtak olyanok is, akik eskü alatt vallották, az öreg vasutast kiskorú leányával tettenérték.

Kertész Mária leértésgizett és az egyik brassói ügyvédi irodába került. Tragédiá-

sorsu Kertész Mária dolgairól is tudtak mindent a Raktárház-utca lakói. Itt, ebben az utcában éltek Kertész Mária szülei: Kertész János vasuti nyugdíjas második feleségével, akiről a szomszédok azt beszélik, hogy nem a legjobb szívű asszony és a szép Kertész Máriaival mindig rosszul bánt.

Kertész Mária halála után a hivatalos orvosi bizottság megállapította, hogy öngyilkos lett és így minden további nélkül megadták a temetési engedélyt.

A temetés után a mostoha, lefátyolozottan, egyik hatóságtól a másikhoz járkált és fűt-fát vádolt azzal, hogy mostohalányát halálba kergették. Kereste az újságírókat, akiknek elpanaszolta, hogy idegen emberek tették tönkre a kis Kertész Mária, akit ő annyira „szeretett” és akiért majd meghasad a szíve.

A külvárosban is tudomást szereztek a mostohaanya utólagos vádaskodásairól és megindult a polgárság ösztönös igazságérzetének lavínja, amely maga alá temette a vádaskodó mostohát.

Mert, miközben az asszony egyik hatóságtól a másikhoz szaladgált, önkéntes tanúk jelentkeztek, akik a mostoha nyomát követve, a főügyészig mentek és elpanaszolták a dolgokat. Elmondták, hogy Kertész Mária szülei kergették halálba.

ját elmondotta ügyvédjének, aki azt tanácsolta, hogy tegyen bűnvádi feljelentést édesapja ellen.

A leány azonban vonakodott. Mégis csak apjáról volt szó.

KERTÉSZ MÁRIA VIHAROS SZERELME

Tizenhét éves korában Kertész Mária megismerkedett a repülőgépgyár egyik tisztviselőjével. Forró szerelem fejlődött ki a fiatalok között. Egymásé akartak lenni. És ekkor közbelépett a mostoha, a ki ellenezte a házasságot. Gyűlölettel viseltetett a leánnyal szemben, egy nap pedig a szó szoros értelmében elkergette otthonról. Kertész Mária elhatározta, hogy Bukarestbe megy. El is indult a fővárosba, udvarlója azonban utána ment. Derestyén levette a vonatról és elvitte az egyik szomszédos községbe, ahol összeköltöztek és néhány hónapig együtt éltek.

Egy napon Kertész Mária vőlegénye, a repülőgépgyári tisztviselő összetalálkozott a szerencsétlen leány mostohájával. Az asszony megdöbbentő dolgokat mondott mostohalányáról, úgyhogy a fiatal ember elhatározta, hogy a hallottak után szakít vele.

A leány megint az utcára került. A mostohaanya hallani sem akart róla. Kertész Mária keresztanyjához menekült. Ugy a szomszédok, mint az ismerősök igyekeztek rábeszélni a mostohaanyát, hogy engedje haza a szerencsétlen leányt. A mostoha azonban többeknek is kijelen-

tette, hogy bottal veri ki azt, aki mostohaleánya érdekében szót szól nála.

Mint valami kiveret kutya, magára hagyatva, vergődött nyomorúságában Kertész Mária. Közben megdöbbenve tapasztalta, hogy áldott állapotba került. Hat hónapig viselte az anyaság terhét. Mostohája üldözte. Intrikált ellene és nevért rágalomokkal mocskolta be.

Kertész Mária idegci felmondta a szolgálatot. Senki sem szerette már. Állapotos, mostohája gyűlöli, üldözi.

Mire jó az élet?

Azt is tudják róla, hogy saját apjával viszonya volt. Pénze nincs pereskedésre. Valami kis vagyonszája maradhatott volna, de abból is félig kiebudáltak.

Ilyen gyöttrő kétélyek közepette a patikába ment és vitriolt vásárolt festékhígításra. A vitriolt hazavitte és egy hajlútra megitta. A lelki fájdalom testi kinkká változott. Belsőjében borzalmas rombolást vitt végbe a méreg.

Kórházba szállították, ahol meghalt.

A TÖRVÉNY PARANC SOL

Ezt a megrázó élettragédiát a szomszédok és a tanúk mondták tollba Radu Pascu főügyésznek, aki három nappal ezelőtt áttette az ügyet további vizsgálat végett Jonescu Virgil ügyészhez. Jonescu ügyész áttanulmányozta a tanuvallomásokat, megállapította, hogy a leány tragédiáját nagyon fokozta édesapjával fenn-tartott bűnös szerelmi viszonya.

Tehát mégis akadt a szereplők között olyan, aki Kertész Mária halála után a vádlottak padjára kerül: Kertész János nyugalmazott vasutas, a tragikusorsu leány édesapja, aki ellen Jonescu ügyész bűnvádi eljárást indított vérfertőzés miatt.

Kertész János vasutas ellen elkészült az ügyészégi javaslat, amit a mai nap folyamán áttettek Voina vizsgálóbíróhoz. Kihallgatták Takács dr. brassói ügyvédet, akinek vallomása döntötte el az ügyész elhatározását a bűnvádi eljárás megindítására vonatkozólag.

Takács dr. ügyvéd ugyanis átadott az ügyésznek egy feljelentést, amelyet Kertész Mária évekkal ezelőtt íratott vele. Ebben a feljelentésben a szerencsétlen leány elmondja, hogy

édesapja 12 és fél éves korában asszonnyá tette, azóta üldözi szerelmével és kijelentette neki, hogy amennyiben bárkinek is elárulná bűnös szerelmük titkát, úgy megöli.

Sulyos bizonyíték az ügyész kezében. Ez az akta megerősítette a vádat a bűnös apa ellen.

Kertész Mária megrázó tragédiája tehát újból felelevenedett. Meghalt, mert üldözték és azok, akiknek ápolniuk kellett volna, tönkretették.

A balsors halálba vitte. Ellene volt az élet.

Meg a mostoha, az apa, a szerelme és a vitriol...

Seres Miklós

România
Prefectura Județului Brașov
Serv. Fin. și Contab.
11930—1933 szám.

HIRDETMEY

Brassó vármegye 1933—34 évi költségvetési előirányzatát módosító terv előterjesztéséről

Közhírré tesszük, hogy Brassó vármegye 1933—34 évi költségvetési előirányzatát módosító terv elkészült és a vármegye pénzügyi és számvevőségi osztályának főnökénél (Prefectura palota, II. emelet, 41 sz. szoba), közszemlére van kitéve, a helyi pénzügyek szervezéséről szóló törvény 39, 40 és B. paragrafusainak figyelembevételével, 10 napi időtartamra, azaz 1933 november 4-étől, november 14-ig bezárólag, hogy a vármegye polgárai betekintheznek és esetleges észrevételeiket megtehesék.

A költségvetés módosítást jóváhagyó vármegyei tanács 1933 november 15-ére van egybehíva.

Brassó, 1933 november 4
Cuteanu sk. Florea sk.
prefect. szolgálati főnök.

România
Prefectura Județului Brașov
Serviciul Financiar
11931—1933 szám

HIRDETMEY

Brassó vármegye 1932—1933 költségvetési év. bevételének és kiadásainak (zárszámadások), valamint általános iktatási előterjesztéséről

Közhírré tesszük, hogy Brassó vármegye 1932—33 költségvetési évi zárszámadásai, valamint az 1933 március 31-én lezárt 12185—1933 szám alatt iktatott vármegyei leltár, elkészültek és a vármegyei pénzügyi és számvevőségi szolgálatának főnökénél (vármegyei palota II. emelet 41. sz. ajtó) közszemlére vannak kitéve, a helyi pénzügyek szervezéséről szóló törvény 40 és 63 paragrafusai értelmében, 10 napi időtartamra, 1933 november 2-ától 13-ig bezárólag, hogy a vármegye polgárai betekintheznek és esetleges észrevételeiket megtehesék.

A zárszámadásokat és a leltárt jóváhagyó vármegyei tanács 1933 november 15-ére van egybehíva.

Brassó, 1933 november 2.
Cuteanu sk. Florea sk.
prefect. szolgálati főnök

GOMBOS URISZABÓÁG

BRASSÓ, Kapu-utca 41 szám alatt.
Téli kabátok, felöltők, öltönyök stb. elegáns, szolid kivitelben. Jutányos árban készülnek.

Elegáns őszi kosztümök és télikabátok a

Margaret-szalokban készülnek

Maramarosch-palota, Piața Libertății No. 10

Szaktudással, izléssel, olcsón öltöztet

Kósa Albert uriszabó üzlete

Brassó, Kolostor-u. 25, I-es emelet
KOZPONTI HITELIRODA TAGJA

A modern házasság

Írta: Prof. Dr. Wilhelm Steckl, fordította és jegyzetekkel ellátta Dr. Gärtner Pál.
Ára 90 lej. Kapható a Brassói Lapok Könyvosztályában, Brassó, Kapu-utca 56-58. sz. alatt az udvarban.

Küzdelen népünk egészségeért

Dr. VENDE JÁNOS tanársegéd:

A nemi betegségek

okai, tünetei, kezelése, védekezés 60 Lej

Dr. FÖLDES LAJOS főorvos:

A női betegségekről

Megelőzés, védekezés Hasznos tudnivalók egészséges és beteg nőknek!

Ára 102 lej. — Kapható a

Brassói Lapok Könyvosztályában

Videkre való szállításnál portót felszámítunk.

Felölőssé: Kocsis Béla

APRÓHIRDETÉSEK

Egy szó 4 lej. vastag betűkből 8 lej. Legkisebb hirdetés 10 szó. Álláskeresőknek, vagy ugyanazon szövegű hirdetés négyszeri feladásánál 25% engedmény. A hirdetési díjak előre fizetendők. Támpéldányt nem adunk.

Vétel-eladás

Keresünk egy darab használt, teljesen jókarban levő, üzemképes, lehetőleg lángesőves (Cornwall-féle) 85—110 m² fűtőfelületű, 10—12 légkörnyomásra engedélyezett gőzkazánt. Meggyesfalvi Gőztégla és Cserépgyár Rt., Târgu-Mureș. 13519

FINOM MELEG GYAPJU HARISNYÁKAT, cérna férfizoknikat, gyapju stucnikat, férfi sportharisnyákat TARTÓS ANYAGBÓL OLCÓSÁRON KÖTÖK. Cim: Brassó, Str. Nicolai Filipescu 59. földszint jobbra. (Volt Hátulsókó-bánya) 12937

CSALADI HAZ: Bolonya—Otrassó kereszteződésénél, fűdőszoza és minden mellékhelyiséggel eladó. Beköltözhető. Érdeklődni: Brassó, Közép-utca 27. 13539

Marmorosch bank betétkönyvet fél, vagy 1 millió értékben veszek, falusi, vagy városi ingatlanért cserébe. Cim 13547. szám alatt a kiadóban.

BIRI NÉNI szakácskönyve egyetlen háztartásban sem nélkülözhető. Ára kötve 100 LEJ. Megrendelhető a Brassói Lapok Könyvosztályától.

ÚJ KÖTÖTTÁRU MODELLJEINK MEGÉRKEZTEK!

hercules,
brassó,
kapu-utca 32.

Állást nyer

FOGORVOS, Bécsben specializált, nőtlen, bukaresti, (esetleg nagyobb vidéki városban), társulásra keres a fogászat minden ágában perfect, anyagiakkal rendelkező fogtechnikust (fogtechnikusnőt). Részletes ajánlatokat Librărie Tükör, Târgu-Mureș továbbít. 13518

Hölgyeim!

Új kalapra van szüksége?

Vagy átalakíttatni óhajt?

Mindegyik esetben gondolkodás nélkül forduljon hozzám, biztosítom, hogy kevés pénzért teljes meglepedésére fogom kiszolgálni!

„JOFA” kalapgyártás

Brassó, Weiss Mihály-utca 6.

CZINK & VERZÁR divatárúház

Brassó, Kolostor-utca — Weiss Mihály-utca sarok.

Leszállított árak:

Tiszta selyem . . . 100. — Leitől fel || Barchet és flanel . . . 40. — Leitől
Gyapjuszövetek . . . 100. — „ Mosósövetek . . . 20. — „
Gyapjumellények — Puloverek — Asztalneműek — Inganyagok.

Nagy ártrendező-eladás.

ALFA

LESZÁLLITOTTA AZ ÁRAKAT!

KÉRJE AZ ÚJ RÉSZLETES ÁRJEGYZÉKET
ALFA LAVAL SZEPARÁTOROK
TEJES KANNÁK
MINDENMŰ TEJCSARNOK FELSZERELÉS.
ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI CIKKEK-RŐL.
HÜTŐBERENDEZÉSEK MINDEN NAGYSÁGBAN

KÖRZETKEPVISELŐ ALFA-SEPARÁTOR S. A. R.

Mezőgazdasági Árucarnok
Brassó, Str. Minail Weiss 13.

București,
Bulevardul Brătianu 22

A legmodernebb rádiókészülékeket,

valamint rádióalkatrészeket állandóan a legnagyobb választékban, a legelőnyösebben és a legmegbízhatóbban vásárolja meg

„NOVY” rádió-laboratóriumban
BRASSÓ, RÓZSATÉR 19. sz.
Telefon 199.

KOVÁCS A.

URI-DIVATSZABÓ
BRASSO, WEISS MIHÁLY-U. 3.

Saját és hozott anyagból teljes meglepedésére dolgozunk

Keménycallér tisztítás leszállított áron drb. Lei 4.50. —

A gallér tükörképes és habfehér. Rongálás kizárva — SZABÓ-MOSÓDA Brassó, Hosszu utca 32. Fiók-üzlet Kut utca 20.

Szőlőoltványokat

a legkeresettebb fajokból garantált fajtisztán, ugymint amerikai sima és gyökerező alanyvesszőket szállít:

CASPARI FR. Mediaș

Árjegyzék kíváncsra ingyen!

OLCSÓ SZEZONUTÁNI ÁRAK!

Elegáns, komfortos szoba teljes penzióval egy hónapra 3500 lejtől. Elismert izletes fő házikoszt ebéd 25 lej, ebéd-vacsora 45 lej. Szobák penzió nélkül is kaphatók — Koztot házon kívüli is SPRINGER PENZIÓ, Brassó, Nicolae Jorga-u. 2. (az I. emeleten!) Telefon 4—93

Mozaik-padlólapok, Beton-kéményajtók, Műkö-zuzalék (Gránit)

Muli és Roth okl. mérnökök
Gärtner Demeter és Tsa utódai
Brassó, Vasut-u 92 Telefon 176

Molnár A. nőifodrász-szalont, (Brassó, Weiss Mihály-utca 21.), Románia egyetlen gőzörökhullámosítója ma már majdnem olyan közismertté tette, mint

a szevillai borbély

ŐSZI ÜLTETÉSHEZ

Nagy készlet elsőosztályú gyümölcsfát, sőtanyfát és többféle faiskolai cikket olcsó árban ajánl

GAZDASÁGI TANINTÉZET FAISKOLÁJA MEDIAȘ, ERDÉY

Telefon: 29.

ÁRJEGYZÉK INGYEN

GENIUS

KIS LEXIKONA

1933. évi új kiadás, 800 képpel és 32 műmelléklettel, egész vásonkötésben ára 108 lej. Pósta szállításkor a portó 20 lej. — Kapható a BRASSÓI LAPOK Könyvosztályában, Brassó, Kapu-u. 56—58.

Kiadó, lap- és nyomdatulaidonos: Lap- és Könyvkiadó Rt. Brașov—Brassó.